

آیدین، آیگون

آشیق ادبیاتیندا اولان شعر قالیلریندن

یازان : سئل اوغلو

طرح جلد: بابک فرضی زاده

بو ائرين نشره حاضيرانماسيندا، تنظيم و ترتيب
 انديلمه سينده، مصلحتلر و نرن و اليميزدن توتانلار:
 حسين م. گونئيلي، بشير فرضاله زاده (درد اوغلو)، حسين
 چوبان (قايتماز)، الياس ملهاسب، ودود سليمانى فرد (يورد
 اوغلو)، بابك فرضى زاده، عدالت امى (دومان)، منوچهر
 فضلى (آذر انللى)، محمد زارع، آشيق محمد شكرى و چاپ
 هزينه لريني اوده مكده اليميزدن توتان رئيسه يئت مديره
 شركت كيان خودرو نوين حاج على اكبر كيانيپور حضرتلريندن
 تشكور انديرم.

ع.ف «سئل اوغلو»

اون سۆز

شاعیر قارداش قلم آلدین الینه

گۆردیون اعمالی صنعتکاردا، یازا

عۆممان دالغالی دیر صنعت دۆنیامیز

صنعت چوخ دریندیر صنعتکار دایاز.

«محرم قاراداغلی»

عۆممان دالغالی اولان صنعت دۆنیامیزین ساز- سۆز نهنگلری سرکردهلری، ذیروهلرده دایانان صنعتکارلاری، کئچن یۆز ایللردن بری، آدی دیلرلر از بری اولموش خالقینا، فؤلکلورونا سۆیکه نن اوزانلاریمیز، عاشیقلاریمیز، شاعیرلریمیز و یازیچی لاریمیز، آذربایجانیمیزدا و تۆرک دۆنیاسیندا ساییز درجه ده اولموشلار. آتالار دئمیشکن ائلدن آلینان ائله قاییتمالی دیر. عاشیق و شاعیرلریمیز ائلین- اوبانین مدنییتیندن، فؤلکلوروندان فایدالارنارکن عثینی حالدا اۆز خالقینی اۆزل عادت- عنعنهلرینی، دب لیرینی بیلمه لی و میلتین ایستکلرینی اۆنلارین سۆرونلارینی، چتینلیکلرینی دویوب و عیلتلری عثینی لشدیریپ و خالقین گۆزلری اۆنوندە جانلاندیریپ، دۆنیایا چاتدیرماغا باجاریقلی اولمالی دیرلار.

عاشیق ادبیاتی مضمون و فؤرماجا زنگین و چئشیدلی هم ده بؤتتیک و جاذیبه لی اولدوغوندان دولغون و کامیل دیر. ائله اؤنا گۆره ده کؤتله لرین خوصوصییتلرینه اویغون، اۆنلارین فیکیرلرینی و یاشاییشلارینی عکس ائتدیرن بیر صنعت نۆمونه سی دیر.

آذربایجان خالقینین حیاتیندا ائله بیر حادثه اولمامیشدیرکی، عاشیقلار اونا اؤز مۆناسیبتینی بیلدیرمه سینلر، عاشیق پوئزیاسیندا خالقین آزادلیق اوغروندا مۆباریزه سی و گلهجه یه اینامی اؤز عکسینی تاپیر؛ حتا عشق و محبت ده، رئال، حیاتی و اینسانی دیر و خیالی رومانتیکادان، گؤی لر عالمینده ملک، حوری، قیلمانلارین تصویریندن اوزاقدادیر. عاشیقلارین شئعرلری اؤنلارین گؤردوکلری حقیقی گؤزل و گؤزلیک لرله باغلی دیر.

میثال اۆچون: ساری عاشیق - یاخشی، عباس - گولگز، قوربانی - پری خانیم، موللا جوما - ایسم پۆنهان و چۆخلو نۆمونه لر.

آتا - بابالاردان قالان، ائل ایچینده سینهدن سینیه کؤچوب گلن بیر بؤیوک معنوی ایرثی امانتدارلیق حسی ایله دۆزگون قۇروبوپ ساخلایب و خالقا چاتدیرماق عاشیقلارین یوکسک وظیفه سی دیر.

تۆرک تاریخینده عاشیق او قدر مۆقدس یئر توتورکی، حتا خسته - لرین شفا بولماسینا اؤنلارین پاک نفس لریندن و عئلمی بیلگی لریندن معنوی بیر قیدا کیمی فایدالانارمیشلار. آنجاق تأسؤفلرله قئید ائتمه لی - ییک کی، بو گۆن آذربایجانیمیزدا خؤصوصیله گونئی آذربایجاندا عاشیق - لاریمیزین چؤخ فاییزی هئچ بیر مسئولیت داشیمادان، بو صنعتی دۆزگون اؤیرنمه یه رغبت گؤستره میشلر. ائله اونا گۆره ده بو صنعت ایللردیر اینکشاف ائتمه ییب و اؤز ریسالتینی الدن وئرمکده دیر.

بعضی عاشیق آدینی داشییانلار حتا ائل ایچینده اؤخونان ان ساده شئعرلری ده بئله، دویمایا عاجیز دیرلار و آغ ساققال آتالارین و آغ بیرچک آنالارین دیلی نین ازیری اؤلان بایاتی لار، لایلار نازلاملار و ... و بوکیمی

تۆكنمز واريميز اولان شئعر نۆمونهلريندن باش قورتارا بيلمه ديكلىرى حالدا،
اۆيره نهميه ده رغبت گۆسترميرلر. البته بو عاشيقچالارين دا اۆزلرينى
الدادان منطق و دليللىرى وار. نئجه كى اليميزده اولان داستاندا عاشيق
گۆل درن دئير:

مجليسه گيرنده نه شئعر، نه صنعت؟

خزل، تك تۆكولن پولو گؤرورم

منه نه دخلى وار عاشيقلىق نه دير

ايندى زامان چكن يولو گؤرورم

الته عاشيق فؤلكولوروندان دولو، داها دؤغروسو، عاشيق هاواجاتى و
ادبىياتى ايله يوغرولموش بير خالق ياخشىنى پيسدن سئچمه يه قاديردير.
آنچاق بير سئرا پولدان ساوايى باشلارينا هئچ نه كئچمه ين پوللور دا وار
كى، بئله عاشيقچالارين باشينا پولو خزل كيمى تۆكورلر. ائله بو داستانين
مؤلفى عزيز شاعيريميز سئل اوغلو دا يوخارىدا دئييلنلىرى گؤزله سينه
دوياراق اۆرك آغريسى ايله بو دردلىرى منيمسه ييب و ياخشىنى پيسدن
قئزىلى ميسدن، اصيلى بدلدن، قارا داشى لعلدن آييرد ائتمك آماجى ايله
بو داستاننى ياراديبدير.

لطف الله اوغلو على فرضى زاده «سئل اوغلو» ۱۳۴۲ - نجى گۆنش
ايلينده آذربايجانين قاراداغ بؤلگه سينده آراز چايى نين ساحلينده يئرلشن
"جعفر قولو اوشاغى" كندينده دۇنيايا گۆز آچيب شاعير سئل اوغلو مۆعتن
سببلره گۆره اؤز يوردوندان، آنا تۇرپاغيندان خاطيره ايله دولو داغلاريندان
دره لرinden آيرىليب و تهرانا كۆچمك و اۇردا ياشاماق مجبوريتينده قاليب،
او بو آيرىليغى اؤلومدن چتين بيله رك دئير:

اۆلسم اگر تۇرپاغىمدا دىن اولوم

اۆلوم نەدىر - ترك ائىلە يىم ائىلىمى...

شاعىرىن "ائلچى" آدىلى بىرىنچى شئعر تۇپلوسو دا ۱۳۸۲ - نجى ايلده ايشىق اۆزو گۆرەرک يايىنلانمىشىدىر. سئل اۇغلو اوزون ايللر بۇيو تهراندا ياشاسا دا اۆنون روحونا ھۇپموش قايناقلى قاينار ائل ادبياتى، فۇلكولورو و موسىقىسى اۆنو ائلىنە، تۇرپاغىنا باغلى ساخلايىب. ائلە اۆنون امكداشلىغى ايلە تهرانىن اوجقار يئرلىرىنىن بىرىندە «پاكدشت» آدىلى شەھرىكىدە "قاراداغ دَرَنگى" آدىلى بىر درنك يارانيبىدىر. اومود ائىدىرىك كى دىلىمىزىن، ادبياتىمىزىن دىرچەلىشىندە بۇيوك رولو اۇلاجاق. شاعىرىن بو داستانىندا عاشىقلار دئىشمە صنعتىندىن فايدالانىرلار. آما بو يازىنىن اۆزلىگى اۇراسىندادىركى، عاشىقلار بىر - بىرى ايلە تاپماجا ايلە يۇخ بلکہ شئعريمىزدە و عاشىق پۇتريامىزدا اۆلان قالىبلر، شكىلر و عۆمومىيتلە صنعت نۆمونهلىرى ايلە مۇجادىلە يە گىرىرلر.

سئل اۇغلو عاشىق شئعرلىرىندە اۆلان قالىبلردە او جۆملەدن گرايلى، قۇشما، ديوانى، مۇخمس، تىجنىس (جىغالى، دۇداق دىمىز) و باشقا قالىب - لردە چۇخلو شئعر دئىەرک، اۇندا يارادىجىلىق قابىلىيتى دە واردىر. مىثال اۆچون سئل اۇغلو گرايلى شئعرىنىن شكىللىرىنە (جىغالى گرايلى، ساللاما گرايلى، نارغاراتلى، قايتارما، و ...) قاراداغ گرايلىسى آدىلى يئنى بىر فۇرما دا علاوه ائىدىب:

سئىرە چىخاق جئىران گۇزلوم	گل آزادلىق باغلارنىدا
دم نە دئىير، غم نە دئىير؟	گۇرک اوردا نەلر واردى

آي اۆزوم تىك دىردى يۆزلوم	بيت عشقىمىن تاغلارنىدا
---------------------------	------------------------

سنسيز عۇمروم گونوم زاردى زىلدە ئاشىت، بىم نە دئير
باشقا گرايلى نۇوعلىرىندىن اۋرنگ گتيرميرم؛ اۋنا گۇرە كى،
اۋخوجولاريمىز اۋزلىرى اۋنلارلا تانىشىدىرلار سۇزو اوزاتمادان بوردا يىنى
فۇرما دا يازىلان شئەرلردن اۋلسون!- دئيه، قاراداغ گرايلى سىنى يازماقلا
كىفايت ئنيرىك.

ياخود بئشلىك اۋلماسا دا عاشىق مۇخمىسى وزىنىدە يازىلان دۇرت
قات شئەرىنە گلدىكدە اۋنون دا اۋزونه مخصوص اۋزلىك و گۇزلىلى وار.
بو شئەردە قۇشايپاق صنعتىندىن علاوه، اساس اۋزلىلىى اودور كى، بو
شئەرىن ايچىندىن دۇرد شئەر چىخىر؛ يعنى بو شئەرى دۇرد قالىبدە
شئەرە بۇلمك مۇمكوندور. ايضاح اۋچون، بىرى شئەرىن اۋزو بۇتونلو كجە
اۋخوناندا، بىستەنىلن مۇوضوعنو و مفهومو آيدىنجاسىنا چاتدىرا بىلىر.
ايكىنجى بودور كى، مىصرىلى اۋرتادان ۸- نجى ھىجىدان بۇلوب، آلت-
آلتا يازاندا اۋتاي- بوتاي ھر بىرىسى بىر گرايلى اۋلور. اۋچونجو: مىصرىلى
اۋرتادان بۇلمەمىش بئىت- بئىت آيیراندا، اول بئىت مثنوى، ايكىنجى
بئىت بىر گرايلى دىر.

دۇردونجو: بىندىن اول بيتى اۋزو دە آرادان ۸- ھىجىا بۇلونىدە، ھر
بىرىسى چارپارا گرايلىسى اۋلور.

گزیب باغدا تۈك آزاری	آرا دردیم، سن اول حالی
اۋرکن اۋسته سرمه دارى	آل باشىمدان قالما- قالى
او چئهرەدن سيل غوبارى	گۇستر منە آى جمالى
ھنى دولانما ساغیر - ساغیر	گل سنیر ائدک باغى مارال

سئل اۇغلو بىر شاعىر كىمى آذربايجانين خوصوصيله قاراداغين پۇتتىك فۇلكولوروندىن، اتل مثل لرىندىن، آتا- بابا سۇزلىرىندىن، ياھاتماجاسىندىن اۇلدوقچا فايدالانىپ و سۇزلە اۇيناماق باجارىغىنا دا مالىك دىر. اۇرنىك اۇلاراق اۇنلارين بىرىسى ياھاتماجادىركى، اۇردا ھەر شئىدىن قاباق شاعىرىن سۇزلە اۇينادىغى گۇزە چارپىر.

چىچىك چىچىكلرى چىچىكلندىردىن

چىچىكلندىن سن دە چىچىكلە، چىچىك

چىچىك وورغون اولدو، سن تىك چىچىگە

چىچىك دە اولارمىش چىچىكلە چىچىك

عزىز اۇخوجولار، گۇردويونوز و بىلدىيىنىز كىمى الينىزدە اۇلان بو اثر، يىئنى بىر تفكوردن دۇغولموش بىر ايشدىركى، چۇخلو ايضاح لارا دا ائحتياجى اۇلا بىلر.

آما آتالار دئمىش: سۇز- سۇزو چىكر آرشىن بئزى. اۇن سۇز كىتابدان اوزون اۇلماسىن!- دئىه، سىز اۇخوجولار و شاعىر سئل اۇغلويا اوزون عۇمور، جان ساغلىغى، آيدىن گلەجىك و اوغورلار آرزوسوايله سۇزومە سۇن قۇيورام.

حسین - چوپان «گردە زایلی» ۱۳۸۵

اولو تانرى نين آدى ايله

سئل اوغلو مکتبى

بو گۆنه قَدَر اۇنلار جا ادبى اثر و شئعر مجموعه لرينه يازديغيم اۇن سۇز، گيريش، مۆقديمه، آچيقلاما و آيرى- آيرى باشليقلارى اۇلان يازيلارين بير سئراسينى كۆنوللو و اۇز ايستگيم اۆزره يازميشامسا، بير سئراسينى يالنيز،- تكليف بۇينومدان گۆتورولسون!- دئيه، قلمه آلميشام. داها دۇغروسو بعضى لرينى يازماق اۆچون منى بير ايچرىك قوۋه و ماراق سۇز مئيدانينا چكيديرسه، بير سئراسينى قلمه آلماغا سبب، يالنيز اثرين يازارى نين سۇزوندن كئچه بيلمه ديگيم اۇلوبدور.

حۆرمىتلى اۇخوجولار، اۇزلىكله ده عالمىلر و تدقيق اهلى ياخشى بيلرلر كى، يئنى ليكلر داشيبان، يئنى قۇنولار، يئنى دۆشونجه لر و بديعى فۇرمالار ايرەلى سۆرن ادبى اثرلره اۇن سۇز و اۇن سۇز يئرئنى دۆلدوران بير يازينى يازماقدا هئچ بير چتئئلىك دويولمور؛ آنجاق باباغى، اۇزگه لرئن سۇزلىرى نين تكرارى اۇلان، هئچ بير يئنى ليك و اۇزونه مخصوص اۇلان فيكىر و فۇرما داشيمايان اثره بئله بير شئى يازماق نه قَدَر دئيه سن چتئئن اۇلور. آخى بئله بير اثره آدام نه يازسين كى، اۇنون مۇآلىفئنى راضى سالسئن، اۇخوجولارى نين دردينه ديسئن، عالملىرىن گۆلونجونه و قاخينجينا قالماسين؟!

تأسوفله ده، بيزيم بو ييهه سيز قالميش و هر يثرىندن قالخان اونا ييهه دوران يازيق ادبيياتيميز اوزره يازيلان، باياغى اثرلر نه قدر دئسن چؤخدور. بير زامان بونلاردان دا ساده و باياغى اثرلرين يثرلرى نين بؤش اولدوغو اوچون، اؤنلارين يازيلما و بوراخيلمالارينا ائحتياج دويولوردوسا، ايندى داها بونلارين هئچ بيرى گرک اؤلان بير اثر ساييلماير؛ هابئله بير زامان بو اثرلرى ياراتماق هؤنر و باجاريق ساييليرديسا، ايندى نه تگجه هؤنر دئييل، بلکه اثرين يارادانى نين باشينا قاخينج وسيله سى ده اؤلا بيلر.

يئنه ده تأسوفلرله بعضى لر، هله ده ايرەلى گئتمه يه، اثرلرينى درينلشديرمه يه هئچ ده اهميت وئرмирلر. بونو بيليرىک کى، درين و دولغون اثرلر ياراتماق، يالنيز و يالنيز آرتيق اؤخوماق، اؤيرنمک و گؤجلو اثر صاحيبلىرى نين بيلىک و باجاريقلاريندان دؤزگون فايدالانماقلا مۆمکون اولور. آنادان دؤغما عاليه، گنجه ياتيب- سحر دوروب شاعير اؤلان و هئچ نه اؤخومادان اثر يازانلار و آلداجى عؤنوانلارلا دا اؤنلارى يايانلار بو زامان نه تگجه بيزيم مدنيتيميزه قوللوق ائلمه يير، بلکه همين ساده جه و باياغى اثرلرى ايله هم گؤجلو و ياييلماسى گرک اؤلان اثرلرين يثرلرينى دار ائله يير، هم ده ادبييات و مدنيتيميزى ياخشى تانيمايانلارلا بئله گؤستريرلرکى، ائله بيزيم ادبيياتيميز بوندان آرتيق دئييلدير.

سايين اؤخوجولار، سئل «اؤغلو مکتبى» آدلانديرديغيميز بو يازينى يازماق منه تکليف اولدوقدا، اثرى اؤخويانندان سؤنرا اؤنو ساده جه بير اثر يۇخ، بلکه بؤيوک بير مکتب کيمى گؤردوم. آخى حجمجه آز اؤلان بو اثرده بيزيم نئچه مين ايللىک عاشيق ادبيياتى و اؤنون نؤماينده لرى عاشيقلارين، هابئله ميلتيميزين آغير- آغير دردلىرى يثرلشهرک بو دردلرين مۇعاليجه يۇللارينا دا گؤستريشله وئريليبدير. بو اثر بير يانندان

بیزیم عاشیق ادبییاتیمیز و عاشیقلىق صنعتیمیزین بؤیوک بیر تراژئیدىسى، اۆزک یاندىرىجى مرثیهسى اۇلاراق، بیر یاندان دا بو ادبییاتین و نۆماینده- لرىنین گلهجهیه دؤغرو يۇلونا ایشیق ساچان بیر چیراقدیر. البتّه بعضى- لرىنین گۆزلىرىنى قاماشدىرماسا و بو اثرى گۆرندّه گۆزلىرىنى یومماسالار.

اثرى یازان یالنیز چاغداش شاعیریمیز «ع. ف. سئل اوغلو» اۇلسا دا، ایچینده اۇلان قۇنولار، مینلرجه دویغولو کۇنوللرین، دۆشونن بئیینلرین، خالقینی و اۇنون میلى- معنوی ثروتى اۇلان عاشیق ادبیاتىنى سئون اۆزکلرین سۇزودور. سئل اوغلونون آچیب آغارتدیغى بو دردلر، اوزون ایللردى کى چۇخلو دۆشونجه صاحیبلرىنین فیکیرلرینی اۇزونه مشغول ائلمیشدی. چۇخلارى بو سۇزلىرى دئمک و قلمه آلماق ایستەیردىسه، - بعضىلرىنین خاطیرینه دَیر، بعضىلرىنین قلبى اۆشویر، بعضىلرى اینجییر، - دئیّه، دئمکدن و یازماقدا چکینیردیلر. آنجاق ساغ اۇلسون سئل اوغلو کى، بئله- بئله شئیلرى ده نظره آلاراق، چۇخ گۆزل و اوستادلىقلا هامىنین سۇزونو دئیّه بیلیمیشدی. اۇنون دويدوغو و دئدیگى بو دردلرین هامىسى یئرلى اۇلاراق، اۇنلاردان چىخماق و قورتولماق اۆچون گۇستردیگى يۇللار دا دؤغرو و یئرلى دیر. بوناگۆره ده من بو اثرى بیر اۇیر- دیجى مکتب کیمی گۇرور، داشیدىغى فیکیرلر و دۆشونجهلره «سئل اوغلو مکتبى» دئییرم.

سئل اوغلو، سۇزونو دئینده بیرىنین خاطیرینه دیمه سین!- دئیّه، قۆصورو اۇلانلار و الیندن خطا چىخمیش آداملارى دؤغرو يولا يۇنلتمک اۆچون، اولجه بیر خیالى دۇنيا و خیالى محکمه یارادیر. سۇنرا یاراتدیغى بو خیالى دۇنيا و خیالى محکمه ده بیر عدالتلى یارغیچى (قاضى) کیمی هر نه- یه دیقّتله یئتیشیر. آچیق سۇز بو کى، اۇنون یاراتدیغى بو دۇنيادا و یا

عاشىق صنعتى دۇنياسىندا، ھەر نەيە رىئال باخىشلارلا باخىلىر، ھىچ نە گۆزدىن قاچمىر و ھىچ كىم دە بىر شئە گۆز يومماير. عىنىيى حالدا ھامى مدنىي قانۇنلار و مىللىي مدنىيەت قانۇنىدا باش آيىر، بوناگۆرە دە ھىچ كىمە زولۇم اۇلۇنماير، ھەر كىم اۇز حاققىنا چاتا بىلىر.

باشقا سۆزلە دىسك، بو اثر شاعىر سىئال اۇغلونون دويدوغو آغرى- آجىلار و عىنىيى حالدا آرزو و آماللارنى گۆرۈنۈشۈدور. داھا دوغروسو، او، ايرەلى سۆردۈيو و گۆستردىگى چۇخلو آجى حقيقتلار و آغىر بىر دورومدان چىخماق اۈچون، ھىچ بىر يۇل تاپايلىمە دىكەدە، اۈرۈيىندە داشىدىغى شىرىن آرزولارلا بىر آز دويغولو اۈرۈيىندە تىكىنلىك وئەرەك، حۇرمتلە يۇغرىلموش تىقىدلارلە بو چىتىنلىكلەر سۇن قۇيماق ايسستەيىر. سۆز يۇخ كى، ھەلىك باشقا بىر يۇلدا يۇخوموزدور. اۈمىد ائىدىرىك يارادىجى شاعىرىن بو آرزولارنى تىزلىكلە حقيقتە چىئورلىسىن.

مدنىيىتىمىزىن بۆتون يۇنلرىنىن يىيەسىز اۈلدوغونون اوجوندان، چۇخلو لياقتىسىز و كۆند آختارانلارنى اۈنا يىيە دورمالارى كىمى، عاشىق صنعتى و ادبىياتى دا بىلە بىر آغىر و دۇزلىمىز دورومدا ال- آياق چالماقدادىر. بىلە كى، ئىچە مىن ايللىك پارلاق كىچمىشى اۈلان بو صنعت اىندى بىر سىئالارنى قازانچ وسىلەسى، دۆكان- بازار، بىر سىئالارنى اۈز ماتاھىنى خىردالاما، اۈزل ايسىتكلرىنە چاتما پىلەكانى اولوبىدو. اتالار دىمىشكىن: بىز، بازار يانسىن، سەن بىر دىسمال اۈلسون!

دەدە قورقۇدلار، دەدە قوربانىلار، دەدە غىلگىرلەر، دەدە قاسىملار و چۇخلو بىلە- بىلە دەدە مقامىنا يۆكسلىمىش لىر مەكتىبى سايىلان، عۆموم خالقىمىزىن ھۇبىيت سىندى و وارلىغىمىزىن بايراغى اۈلان بو صنعت، داھا آرتىق نامحرملار اىندە اۈيۈنجاغا چىئورلىدىيىنە اساساً، ايرەلى-لەمەك يىرىنە

حدسىز درجەدە و ياغىلا سىنغماز قەدەر گىرىلە يىيىدۇر. بىر زامان بو صنعتەدە اوستا اولمايانلار، بو صنعتىن بۆتون يۇل - يۇلا جاقلارىنى اۇيرنمەينلەر، ددە مقامىندا اولان اوستادلارىن سىناغىندىن كىچمەينلەر اله قۇپوز گۇتورمىكىن چكىنىرىدىلرسە، يعنى قۇپوز اوستادلىق، ائىل آغساققالىغى، حاق سۇز دىمىك، خالقى دۇغرو يۇلا يۇنلىتمىك وسىلەسى و خالق مدنىيىتى گۇرونوشو سايىلىرىدىسا، ايندى چۇخلارىنا يىمىك چۇمچەسىنە چئورىلىمىش، چۇخلارىنىن پول قازانماق، اۇزونو گۇستىرمىك، يىرسىز شان - شۇهرت وسىلەسى اولوبدور.

شاعىر سئل اۇغلۇ دا بىللە گىرىلمە و آزغىنلىغىن قاباغىنى آلماق فىكىرى اىلە، هئىچ اولماسا قىزىل اىلە قىزىل فرقىنى آچىپ گۇستىرسىن! - دىيە، بو اثرى يازىبدۇر.

بو اثردە، دۆزگۈن عاشىقلارنى، خالق عاشىقلارنىن اۋزلىكلىرى و عاشىق صنعتىنىن گۇزلىكلىرى يىرلى يىرىندە گۇستىرىلمىشىدۇر. ھىمىن اثردە ھىم ايدىئال عاشىقلار و خالق عاشىقلارنىدىن گۇزلەنىلن اخلاق و داورانىشلاردان اۋرنىكلر وئىرلىر، ھىم دە بو صنعت و ادبىياتىندىن آلچاقلىقلا فايدالانان، ايكى اۋزلو، باجارىقسىز، اردىمسىر عاشىق كىمىلر و شاعىرىن فىكرىنچە عاشىقچالارنى كىملىگى اولدوغو كىمى آچىلىپ آغاردىلماقدادۇر.

«آيدىن - آيگۈن» عۆنۈنلى اثردە بو گۇنكو عاشىق صنعتىنىن ال - آياغىنا دۇلاشان چۇخلو تجربەسىز، مىنم - مىنم دىن، سۇز بىلمەين، شئەردن باشى چىخمايان، عاشىق شئەرىنىن چىشىتلى قالىبلىرى، اۋلچولرى و بۇلگولرى اىلە تانىش اولمايان، اۋزگەنى كىچىتلىمىكلە اۋزونو بۇيوتىمىك ايسەين، اۋزگە شئەرىنى اۋز آدىنا اۋخويان، مىجلىسى نىجە و

ھاردان باشلايىب، ھارادا و نە ايلە بىتيرمەيى بىلمەين، چاغىرىلمامىش
مجلسىلەر سۇخولان، بولانىق سودان بالىق توتماق ايستەين، پولدان اۋترو
صنعتىنى آياق آلتىنا سالاراق ھەر يىل ايلە ياندان يانا چۇنن، محرم - نامحرم
بىلمەين، خالقين ناموسونو حۇرمتسىز سايان، خالقين دىرىنى بىلمەين،
حۇرمتىنى ساخلامايان عاشىقلىق ايدىعاسى ائلەينلر و عاشىق كىمىلرين
ھەر بىرىنى بىر عاشىق دۇنودا گۇستەرەك، اۋنون سىناق آلانىدا اۋزو قارا
اۋلماسىنى دا گۆز اۋنونه گىتيرىر؛ آرى - دورو بىر گۆزگو كىمى گىرچك
اۋزونو دە نىشان وئرىر. داھا سۇنرا خالقين، عاشىق ادبىياتىنن و دۆزگون
عاشىقلارن ايرادە و اىستگىنن گۇرونوشو اۋلان عاشىق آيگون و
اٹرافىندا اۋلان عاشىقلارن حۇكمو ايلە ھامىسى جزالانير، خالقين
گۆزونون قاباغىندان اوزاقلاشدىرىلرلار. عاشىقلىق مئىدانىنا آياق باساراق
الينىدن خطا چىخمامىش سىناق مئىدانىندا اۋز قۇصور و
باجارىقسىزلىغىنى بۇيونا آلان عاشىق اۋلماق ايستەينلر دە «عاشىق
آيدىن» آدىنا آچىلمىش اۋزان مەكتەبنە قبول اۋلورلار. بو خيالى مەكتەبە
اۋخويان و اۋيرىن اۋيرنجىلر، ھرنەدن آرتىق اۋيرنمەيە و دۇغرو تربىە
اۋلماغا دۆشونور، اۋزانلىق اۋزلىكلىرىنى اۋلدىغو كىمى اۋيرىر، اۋزان
شئىرىنن بۇتون اينجەلىكلىرىنى اۋزادا آراشدىرىر و اۋيرىرلر.

اولو تانرىدان ايستەيىرىككى، سايىن قلم صاحىبى سئل اۋغلونون
آرزولارنن گۇرونوشو و خيالىنن ياراتدىغى «آيدىن مەكتىبى» بىر
حقيقتە چئورلىمكلە بۇتون اۋرىى تمىز، گۆزو پاك، نىيىتى خئىر اۋلان
اۋغوللارمىز و قىزلارمىز ائلە بىر مەكتەبن اۋيرنجىسى اۋلسونلار.
اۋندادىركى، ائردە ادلارى گئىدن خيالى عاشىق «آدا»لار، عاشىق «قالا»لار،
عاشىق «ئارلى»لار، «گۆل درنلر»، چۇسگولر و بونلار كىمىلەر مئىدان

وئرىلمەيەچك، بلكە بو مئىداندا آت چاپانلار، بو مئىدانا لايىق اۇلان ددە قورقورد يادىگارلارى اۇلاجاقدىر.

سئل اۇغلۇ مكتىبى حىساب اتتىيىمىز بو اثرده، شاعىرىن قوشدوغو صمىمى- اخلاقى شئەرلر، قوشما، گرايلى، جىناس قوشما، چارپارا، ديوانى، مۆخمس و بىر سۆزلە عاشىق شئەرىنن چۇخ- چۇخ فۇرمالارى، اۇلچولرى و بۇلگولرىندە اۇزلرىنى گۇسترمكدەدىر. ائلەجە دە، اثرىن باشا- باشىندا فۇلكلورىك دئىمىلر، تئرمىنلر، آتالار سۆزلرى، خالق عادت- عنعنەلرى تئز- تئز گۆزە دىيىرلر. ھابىلە يئرى گلدىكدە، باشقا سۆز اوستادلارىنن شئەرلرىندە اۇرنكلر گتىرمكلە، عاشىق صنعتى و عاشىق شئەرىنى اۇيرتمك اىستەينلرە اۇيرتمكدەدىر. منە بئلە گليركى، شاعىرىن آرزولادىغى و خيالىندا ياراتدىغى «آيدىن اۇزان مكتىبى» حقيقته چئوريلىنجه، بو كىتاب عاشىقلارىمىز اۇچون بىر مكتب سايىلا بىلر. بونا گۆزە دە بۆتون عاشىق اولماق اىستەينلر و اۇزان صنعتىنى سئون سۇيداشلارىمىز، بو اثرىن اۇخونماسى و اۇز اطرافلارىندا اۇلانلارا اۇخونماسىنى قارداشجاسىنا تاپشىرىرام.

سۆز اوزانماسىن!- دئىه، بو مقالهده، اثرده يئرلشن شئەر اۇرنكلرىندە، جۆملەلرى بزهين آتالار سۆزلرى و خالق دئىمىلرىندە، ائل عادت- عنعنە- لرىندە نۆمونهلر گۇسترمكدەن واز كئچىر، شاعىر سئل اۇغلۇ و اۇزان صنعتىنى، كئچمىشده اولدوغو كىمى مۇقدس سايانلار و ياشاتماق اىستە- ينلرە داھا آرتىق باشارىلار و آيدىن گلەجك دىلەيىرم.

۱۳۸۵/۹/۱ دۆكتور ح. م. گونئىلى

بيريىنجى نۆۋەدە اوستادنامەنى اۇخو اوستادانە، آى اوستاد عاشيق
يايگىلان دۆنيايا، وطن نامىنى وطنە ياراشيق، ائلە ياراشيق

كۈنلو باليق اتى اىستەين كيمسە
اۋزون بوزلو سويا سالماسا اۋلماز
دىللرە سالماغا آدينى هر كس
دوماندا، چيسگيندە قالماسا اۋلماز

دۆز يۇلو گىتمكده آغرى وار، قاغا!
اۋلمالى هر اينسان حامى چىلپاغا
هَجَر تَك يثرين يار چىخارتماغا
قازامات چپرین يۇلماسا اۋلماز

سهنكى دئميشلر سو يۇلدا گئدر
هردن اۋردو باتار، اۋلار در به در
«سئل اۋغلو»، آد گزن كۇراۋغلو قدر
اۋزو كۇراۋغلو تَك اۋلماسا، اۋلماز

اوستادلار اوستادی، اوستادنامه‌نی
 بئلنچی دئییرم، دؤیمه ها، منی! بلکه بیر دئمه‌ییب، ایکی دئییبیدی
 ایکسین دئمه‌سن، سنه عئییبیدی

بیر یاندا بیر کیمسه باغیشلار حقین
 من ده بییر طرفده آغلاماقدایام
 قولاغین تۆک، باسیب ائشیتیمیر هئچنه
 من ده قولاغینا هایلاماقدایام*

کیمسه‌نین جانینا داراشیر قۆتور
 کیمسه آچا بیلیر، حق سؤزون اوتور
 کیمسه دؤنیا مالین دؤرد اللی توتور
 من ده اۆریمی پایلاماقدایام

«سئل اوغلو»! اؤزونده درد اکه-اکه
 اودور بیر شیرینه، مین آجی تیکه
 چؤخلاری اوموشدو ات شیشه چکه
 من ده باشقا حیوان داغلاماقدایام

ايكىنى سۆيلەيدىن، اۆچە كىچ دىيىپ اتالار دىيىتى، يىرىنە يىتير
اۆچونو دىمەسن، سۆزو ھىچ دىيىپ يارىمچىق قالاندا سۆز، يىرسىز بيتير

قوى تعريفين ائىلەسىنلر
تعريفلىسن اگراۋغىلوم
عملينلە سايلگىلان
ياخشى عمل بىجر اۋغىلوم

ھەر آسانى چىتىن سانما
ناھاق يىرە قالىب، تومما
ھەر ناكىدن كۆلگە اومما
اۋز كۆكونىدە جۇجر اۋغىلوم

عاغلى اولان اونودولماز
تۆكولن سوقابا دولماز
سىلىنتى*دن اۋدون اولماز
بىلمەمىسن مگراۋغىلوم؟

سىل اۋغىلودان كۆسمەلىدىر
گلى-گىدى، كسمەلىدىر
يىل سىمتىنە آسمەلىدىر
ھەر بىر بيتن شجر، اۋغىلوم

سيزه هاردان خبر وئريم؟ قۇجا شرقين مدنيت بشيگى اۇلان
 آذربايجانين، بابكلر، ستارخانلار كيىمى قهرمانلار دۇغان، حسين جاوان
 كيىمى عاشيقلار، نباتي لر كيىمى شاعيرلر، مينلرجه اديبلر دۇنيايا بخش
 ائتميش «قاراداغدان» قاراداغ اۆلكهسى نين هاراسيندان؟ - خداآفرين
 ماحاليندان، خداآفرين ماحالى نين اۆزانلى كنديندن و اۆزانلى كندينده
 پئيىدا اۆلموش عاشيق آيديندان.

عاشيق آيدينين، عاشيqliق صنعتينده يئنيچى عاشيق اۆلماسى
 يئنى - يئنى شئعرلر اۆخوماسى سبب اۆلوركى، آدى قاراداغ اۆلكهسى نين
 هر بۆلگه سينده سسلنسین. بو اۆلكه ده آدى ديبلر ازبرى اۆلسون. ماحال -
 ماحال، شهر - شهر، اؤبا - اؤبا، كند - كند تۇيلار شليك لر چاغريلسين. بونا
 اساساً اؤ، محمدخانلى ماحالى نين خومارلى كندينده بير تۇيدا باشلاييب
 بو شئعى اۆخويور:

مندن اينجيه نين حاققى وار گۆلوم
 جبارى * اۆزوننه دۆز سۆيله ميشم
 اينجيه ن چۆز يين وئرمه سين منه
 حاققى دانيشميشام، حاق - ائله ميشم

ترسە آليشماسىن، ترسە يانماسىن
اگر دىننمىرسە، اۋلسون دىنمەسىن
منە نە! حقسىزلىك آتىن مېنمەسىن
مىندىيى آتىنى من ئىللەمىشم*

آغرىنى چىكەيە آزالىب دۇزوم
قىزارسا، سىللىلە قىزارىر اۋزوم
سۇزومو قانانا قورىاندى گۇزوم
«آيگون»م كېمەيە من ئىللەمىشم؟

سۇزو آچىب قورتاراندا سۇنرا مجلسىدە اۋلان آغساقاللاردان بېرى
سۇروشور: عاشىق آيدىن بو آيگونو تانييىرسانمى؟
آيدىن جاواب وئىر: اۋزونو گۇرمەمىشم، آنجاق قاراداغلى اسلان بىر
قادىن اۋلدوغونو ياخشى بىلىرم.

آغساققال كىشى، مجلسىن يوخارى باشىندا اۋتوران و ھامىنين
قلبى خۇرمىنى قازانمىش، ھامىنين سئودىگى خانلاردان بېرىنى گۇرسە-
دەرك دئىير:- سىن اۋ شاعىرە قىزىمىزلا تانىش اۋلماق اىستەسىن، بو
كىشىنى گۇر!

آيدىن بىلدى كى، اۋ شاعىرە قىز بو ھندەوردە اۋلمايدى.
آيگونون ائشىدىلمەمىش آيرى بىر شئىرىنى اۋخوماقدان اۋترو
آيدىنين دۇداغى آسىردى؛ بوناگۇرە دە،- ايجازە وئرسىز، اۋنون مىندە اۋلان
بىر شئىرىنى دە اۋخويوم، ۋلى اۋنون شئىرلىرىدىن گىئە تاپىپ مىنە
وئەرسىز ياخشى اۋلار،- دئىيب بو شئىرى اۋخوماغا باشلادى:

گئڭن گۆنۈندە دئمەسەن دە دار گۆنۈندە گلمەلىيم
اۋلۇم - ايتيم اۋلسا اگر سندن اۋترو اۋلمەلىيم

عۇمروم، گۆنۈم اۋلسا يالان واريم، مۆلكۈم گئتسە تالان
ھاردا گۆرسەم دردە قالان سۇروب دردين بيلمەلىيم

غم باغيندا دم درندە چاغيرماسان يۆز كَرَن دە
آيگۆن، دۆستۈ شادگۆرنندە سئوينمەلى، گۆلمەلىيم

دئمەبە ھەمەن بو نیشان وئريلن كيشى، آيگۆنۈن آتاسى ايميش. اۋ
كيشى دئدى: عاشيق آيدىن، تۆيو باشا چاتدير، بيزە گئدريك، آيگۆنۈن
ھانسى شئعرينى بيەنسەن اۋزوندىن آلاسان.

تۆى باشا چاتير. آيدىن آيگۆنۈن آتاسى ايلە بارابار بونلاردين ائولرينە
گليز. بوردا نە شئەرلر اۋخوندو نە سۆزلر آرادان گئچدى، ايشيم يۇخ،
آيگۆنۈن خبردن - خبرى اۋلماسا دا، عاشيق آيدىن اۋنون سۆزوندىن آرتيق
اۋزۈنە والئە اۋلور و آيگۆندىن سۆروشور: ائولى سنىمى؟

- يۇخ سوبايام.

- مەن دە سوبايام، بورا قَدَر بىر - بىر يىمىزى گۆرمەسك دە، مەن سنى
ياخشى تانىرام، سەن دە مەنى. اۋلار سا سوباي قالمايلاق.

- اۋلار ولى؛

- ھە، اۋلمو يا مەنى لايىق گۆرمۈرسەن؟

- يۇخ، بئلە دئيىل، آمما گرگ سۆز وئرسەن كى، مەنيم شئەر

يازماغىما، يار - يار دئمەيمە ترسە باخماياسان.

آيدىن،- گۇزوم اۆستە دئىيىپ، ايشىقلاناندا تۆى ائوينىدىن قىوالچى بالابانچىلارى دا گۇتورروب،- دورما گلدىم، اوزانلى كندىنە اۆز آتا- آناسى- نىن يانينا گلىر.

گلىب گۇرور ائولرىندە تۇيچو اۆتورروب. يۇرولموشام،- دئىه، تۇيچونو يۇلا سالىب، اۆز دردىنى آناسىنا سۇيلەيىر. آناسى دا آتاسىنا دئىن كىمى، ھىمىشە ائلايە اۆتورموش، ائلايە دورموش ائلىن تۇيۇندا- ياسىندا حاضىر اۆلموش، بونا گۇرە دە ھامى نىن يانيندا درىن حۇرمەت قازانمىش و اۆ بۇلگەنن «ئىلگى» سى اۆلان آتاسى دا بىر نىچە آغساققال گۇتورروب «خمارلو» يا گلىب قىزىن «ھە دئىسىنى» آلىر، تۆى عادەت- غىنەلرىنى، يىترىنە يىتتىرىدىن سۇنرا آيگۇنو آيدىنن ائوينە گلىن گىتيرىرلر.

بو يىننى غائىلە، مدنى بىر غائىلە اۆلور. آيدىن آيگۇنە ساز، ھاواجات اۆىزدىر. آيگۇن دە شئىر قالىبلىرىنى، شئىر اۆىناقلىرىنى و بو ساحەدە اۆلان بۆتون بىلىكلىرىنى ھامىسىنى آيدىنا اۆىزدىر؛ حتا ھندە- وردە اۆلان تۇيلارا دا بو آر- آرواد بارابار گىدىرلر.

عاشىق آيدىنن خبرى اۆلمادان، اۆنو اىستەمەين عاشىقچالار*، اۆنون كۇلگەسىنى دە قىلىنجالايىر، نە جۆر اۆلورسا اۆلسون، اۆنو يۇخ ائلەمەيە جان اتىردىلار.

بىر گۇن عاشىق آيدىن اھر شىرىنە تۇيا دعوت اۆلۇنور. اھردە تۇيو قورتارىب قىوالچى- بالابانچىلارى يۇلا سالىب، اۆز ائللىرىنە طرف يۇلا دۆشوب گلىر. آما اۆلۇلرىنە گلىب چاتمىر. اۆنون يۇلونو گۆزلەين غائىلە- سى، ھر كىمدىن سۇرۇشورلارسا، آيدىنن نە اۆلدوغونو، ھاردا اۆلۇب- ايتدىيىنى، باشىنا نە اۆيون گلىدىيىنى كىمسە بىلمىر. اۆنو نىچە گۇن

آراییب- آختارانندان سۆنرا هئچ بیر خبر اولمادیقدا، اۆنون ائل بگی اولان آتاسی آغ ساققاللاری، ایش بیلنلری چاغیریر، اوغلونون یۇخ اولدوغونو اونلارلا آرایا قویور. اونلار آیدینین یۇخ اولدوغونون عیلتینی اۆز آرالاریندا چۇخلو آراشدیردیقدان سۆنرا، داشین هاردان دیدییینی باشادۆشور؛ یعنی بو نتیجه یه چاتیرلارکی، اونا پاخیللیق ائله یین عاشیق کیمی لر، و یا اونلارین دستکله ینلری اۆنو اوغورلاییب و یا اوغورلادیلار. تاپیلماسینا یۇل تاپماق اۆچون ایسه فیکیرلشرکن، بو ایشده الی اولابیلن آدمالاری یاخالاییب دوستاق ائله مکدن باشقا بیر یۇل تاپابیلمیرلر؛ آنجاق نه بهانه سی ایله اونلاری یاخالاماغا دۆشوندنه آیگۆن دئییر:

عاشیقلیق عادت- عنعنه لری، قایدا- قانونلارینی پۇزان عاشیغا بنزرلر، هم دۆزگون عاشیقلارین، هم ده خالقین نظرینده، صنعت اوغروسو و آلچاق آدمالار ساییلیرلار. بئله آدمالار و بونلارین دستکله ینلرینین حقیقی اۆزو خالقا آچیلیب گۆستریلمه سه، بونلار اۆز ایشلری ایله خالقی آلداتماغا داوام ائده جک، دیشلری قانا باتارسا، بوندان سۆنرا یئرلرینی دار ائله یین اوستاد عاشیقلارین گۆنده بیرینی اوغورلویاجاق، ایتیره جک، یۇخ ائله یه جکلر. بئله- بئله یاراماز ایشلرین قاباغینی آلقا دا یالنیز عاشیقلیق صنعتی قایدا- قانونلاریندان فایدالانماقلا مۆمکوندور. من آرخیینام کی، دۆزگون عاشیقلار دا،- عاشیق صنعتی بوندان دا آرتیق آیاقلار آلتیندا قالماسین، بوندان دا آرتیق حۆرمتدن دۆشمه سین،- دئییه، بو ایشی سئوه- جک، دستکله یه جک، لازیم اولان یئرده یاردیمجیمیز اولاجاقلار. بلکه بو یۇل ایله آیدینین تاپیلماسینا دا بیر قاپی آچیلسین.

بو فيكىر ھامى نىن طرفىندىن سئويلىدى. ائىل بىگى دە بو ايشىدە باجارىقلى گلىنى نىن الينى آچىق قويدو. اۋنو ھىر جۆر دستكلەمە يە، اۋنون ايشارەسى ايلە لياقتىسىز عاشىق كىمى لرى تئزلىكلە دوستاق ائلەمە يە سۆز وئردى. بئىلەلىكلە آيگۆن توتولان تىمىمى يئرىنە يىتتىرمە يە ھازىرلاندى. اۋنلار، بو بارەدە چوخلو گۆتور - قوۋى ائلەيندىن سۆنرا، اۋن سىگىز ماحال قاراداغ اۋلكەسى نىن ھىر بوجاغىنا چار سالدېردىلار كى، ائىلدارلىق اركانىنى، عاشىقلىق يۇل - يۇلاغاسىنى بىلمەيىپ عاشىقلىق ائلەين كىسلر، سازلارنى گىتېرىپ، خىداآفرىندە آيدىن آدىنا آچىلان ساز مەكتىپىنە تەھويل وئرسىنلار! سازىنى تەھويل وئرنلر آماندا اۋلاچاق، وئرمەينلر اۋزلىرىندە ائىلدارلىق و عاشىقلىق لياقتى بىلىرسەلر دىئىشمە مەيدانىنا گىلمەلى، عاشىق آيدىن نىن ھايات يۇلداشى اۋلان عاشىق آيگون ايلە باغلاشمالى دىلار. باغلانان عاشىقلار نى سازلارى آلىنىپ، اۋزلىرى دە ھىسە سالىناچاق. ھىتا يئرى گىلسە اۋلوم آيەسى دە واردىر. عاشىق آيگۆن دە باغلانسا سازىنى يئىرە قۇيۇپ بو اۋلكەدەن چىخىپ كەتدەجىدىر.

بو سۆز وئىشىدىن عاشىقلار و عاشىقچىلار نى جانلار نىنا اۋد - آلاو دۆشور. اۋزلىرىندە بو ھۆنرى گۆرمەين عاشىقلار نى بىر ھىسەسى گىتېرىپ سازلارنى ايكى اللى تەھويل وئرىپ، اۋز پىشەلرىنە گىتىدىرلر. بىر ھىسە دە، - باغلا تىپ سازلارى آلىنماسىن! - دىيە، سازلارنى گۆتورۇپ اۋ اۋلكە - دىن چىخىپ تېرىز، ھىرىس، مەشىگىن، موغان ماحاللار نىنا گىتىدىرلر.

خىداآفرىن نىن ھىندە ورىندە اۋلان «جەغىرقولو اوشاقى» كەندىندە سۆزە، سىسە، سازا، مالىك اۋلان، عاشىقلىق يۇلۇندا سۆمۈك سىتىدىر مىش عاشىق «أحمد»ە، بو سۆز چۇخ چىتىن گىلىر. اۋ ياخشى بىلىركى، سازىنى آپارىپ

دۆن ئىشلەپ كىلىش بىر عاشىغا باغىشلاسا، يا اۋنون اليندىن قاچاق دۆشە،
 بىلىگى، ھۆنرى و اۋزو، بىر يۇللوق اولاراق ايتىپ باتا جاقدير و بو ايش اۋنا
 اۋلومدىن دە چتىن اولاجاق. نتيجه دە، - اۋنونلا باغلاشمالى يام، اۋنو
 باغلايا بىلمەسم دە، مغلوب اولوب اولمەيىم، قاچاق دۆشمەيىمدىن يۈز قات
 ياخشى دىر، - دئيه، سازىنى گۆتۈرۈپ، حلال - ھىمت ائلەيىپ، خدا آفرىن
 دئيه، يۇلا دۆشۈر و گلىپ خدا آفرىندە آيگۈن مئيدانىنا چىخىر. آيگۈن
 سۇرۇشور:

ھانسى ائلدىن ساز گۆتۈرۈپ گلىبسەن؟
 دئىمەدىن كىي اغلادارام ائلىنى؟
 نە ھۆنرلە قىلىدۇن مئيدانا
 آلىپ سازىن باغلادارام دىلىنى.
 عاشق احمد جواب وئىر:

قۇشولۇقدان دئىشمەيە گلىشىم
 قاچماغىمدان يىي بىلىرم اۋلومو
 اۋلىم اگر تۇرپاغىمدا دفن اۋلوم
 اۋلوم نە دىر، ترك ائلەيىم ائلىمى!

آيگۈن:

- عاشىق بو شئەر نە قاليدەدى؟
 - قۇشما دىر قىزىم.
 - نە وزندە دىر؟
 - ھىجا وزىندە.
 - نە بۇلگۈلدە دىر؟

- دۇرد + دۇرد + اۇچ.

بو سۇز آيگونە چۇخ خۇش گلدی. عاشیق احمدین ائلىنە، يوردونا باغلی اۇلدوغو، بىر دە ھۆنرە ياخشى تانىش اۇلماسى سبب اۇلدو کی، آيگون حۇرمتلە عاشیق احمدە سوأل وئرسىن. آيگون:

اۆرَييمدە خالچامداكى ايلمەسن
گۆزوم ياشين سۆزلىرنلە سيلمەسن
سۆزلىرمە جاواب وئره بيلمەسن
گۆزلىرىندىن آخىدارام سئلىنى

عاشیق احمد آيدىنلا چۇخ تۇىلار گنجيرمىش، عاشیق آيدىنا چۇخ زحمتلر چكەمىشىدى؛ اۇناگۆره دە عاشیق آيدىنن ايتەمەسى عاشیق احمدىن اۋزونە دە چۇخ چتىن گلیردى. اۋدوركى، آيگونە بئله جاواب وئرىر:

دردىنە شریکم یارالی قیزیم
گئجه دە، گۆندوز دە آيدىندى سۆزوم
بو حسرت منده دە قۇیمايىب دۇزوم
اۋدلايىب جانیمى آيىب بئلىمى

آيگون گۆروركى، بو ايتىك اۋزوندىن چۇخ احمدى داغلايىبىدیر؛ بوناگۆره دە آغلايا- آغلايا آلدی؛ گۆرك نەلر سۆیلەيیر:

اۇلدورر بو آغرى بو عذاب منى
اۇلمەسم اۋدلارام دۆنيانى، عمى

آیگۆنم ساییرام اوستادیم سنی
 آتا دیلی تانیییرام دیلینی
 آیگۆنون آغلادیغی نی گۆرن احمد، آغلایا - آغلایا دئییر:

یغرسیزجه آیریلیق جامین ایچنده
 دۆشموشم دوماناء، ایتیمیشم چنده
 آیدینین ایتیمی ائللر ایچینده
 باغلاییب نیطقیمی، اؤدلو دیلیمی

سۆزلر قورتاریر. آیگۆن احمده دئییر: آی عمی من سنه بیر بالا کیمی،
 اگر کۆنلونه دیمیش اۆلسام، سن ده بیر آتا کیمی باغیشلا منی! احمد
 دئییر: قیزیم، سنین معریفتین، ادبین، کامالین عاشیق آیدینی تاپاجاقدیر.
 آنجاق بیر آز صبیرلی اۆلمالسان.

آیگۆن احمدین جاوابیندا بئله دئییر:

نئجه یان—دیم آلولارا
 منی اؤدا سالان یانسیین
 دئینه منی یان—دیرانا-
 اؤدا دۆشوب بالان یانسیین

یئخسین یانافلک تختی
 وئرسین سنه ترسه بختی
 چیچک وقتی، لالا وقتی
 داغلاریندا لالان یانسیین

سالدين منى قالما قالا
آيدين كيمى گئت زاولا
آيگون دئير چكديم نالا
باخ يوردوندا قالان يانسين

احمد دئير: قىزيم تك سن درده دوشمه ييبسن كى، بۆتون قاراداغ
اۆلكه سىنين بير ايجيد اؤغلو، بير بيليكلى عاشيغى ايتيدير. بو درد قانانلار
آراسيندا دۆزولمز بير درددير.

آيگون دئير: عىي هنده ورده اؤلان عاشيقلارين هاميسى ايله
دئيشيب سازلاريني آلمالى يام؛ سن ده گۆزدە- قولاقدا اؤلماليسان كى،
دئيشمه گۆنلرى بير اوستاد كيمى سۆزلريمزه شاھيد اؤلسان؛ بلكه
بيليكلى عاشيقلارين حاقلارى آرادان گئتمه سين. احمد،- گۆزوم اۆسته
دئيب، خدا حافىظ لئشيب «جعفر قولو اوشاغى» نا گلير. بو كندى اھليندن هر
ھانسى اؤنو گۆرور سۆرور:

عاشيق، نئجه گئتدين- نئجه گلدين، ياخشى ساغ- سلامت قايديب
گلە بيليبسن؟

بو سۆزلرين جاوابيندا اؤ دئيردى: آيگون منله چۆخ حۆرمتلە
ياناشيب، اۆلدە بيلمەسە دە سۆنرا تانيدى كى، من، آيدينلا بير اوستاد-
شاگيرد كيمى، چۆخلو مجلسلر كئچيرتميشيك بونا گۆزە دە منى چۆخ
عيزت و احتراملا يۇلاسالىدى.

گل سۆزۈ ائشیت «گرمادوز» ماحالى نین «چلبیانلی» ائلىنده «جیسیر لارجان» دان. جیسیر لارجان دا آلاچیق آدلی بیر عاشیق، آیگۆنۈن الیندن قاچماق تداریکی گۆرۈردۈ. او، «موغان» طرفینه گئتمکده یدیسە، بو سۆزۈ ائشیدندە، سازینی گۆتۈرۈپ آیگۆن ایلە دئییشمە ھدفی ایلە خداآفرینە گلیر. او آیگۆن ایلە قارشىلاشیدىقا، آیگۆن سۆرۈشۈر:

جاوان عاشیق بو مئیدانا
عجب دۆشۈپ ناشی گلدىن
سیندن اۆتۈرۈ یازیق آنان
تۆکر قانلی یاشی گلدىن

آلاچیق:

چۇخ دانىشما بو مئیدانا
ایشی بیلە- بیلە گلدىم
دئییشمەدن یۇخدور قۇرخوم
اۆدور گۆلە - گۆلە گلدىم

آیگۆن:

قۇرخو ساللام اۆریننە
کیم ال چالیب کۆریننە؟
زەھر قاتیب چۆریننە
سالیب باشان داشی گلدىن

آلاچیق:

آتانماییب وطن داشین
زهرله دییم آنام آشین
اؤز آنامین قانلی یاشین
قویدوم، سیله، سیله گلدییم

آیگون:

قصد ائله ییب شیرین جانا
منی سالدین ناحاق قانا
آیگون دئییر: بو مئیدانا-
وئر مک اوچون باشی گلدین؟

آلاچیق:

دایانمیشام گئتسه واردا
قالمامیشام هله واردا
مئیدان آچیب هر دیاردا
دؤشدوم دیلدن، دیله گلدییم

آیگون: عاشیق آلاچیق! اوخودوغوموز شعرین آدی نه دیر؟
آلاچیق: گرایلی دیر خانیم.

- ردیف، قافییه لری هانسی دیر؟

- سنین قافییه لرین: ناشی، یاشی. منیم قافییه لریم بيله- بيله،

سیله- سیله دیر. ردیف لریمیزده کی گلدین، گلدییم دیر.

- ساغ اول عاشیق آلاچیق!

احمد دە آيگۆنە سۆز وئردىيىنە گۆرە، عاشىق آلاچىقىن گلمەسىنى
ائشىدىب، گلىب اۋرادا مئىداندادىر.

احمد دئىير: قىزىم عاشىق آلاچىق قاباغا دۆشمەلىدىر.
آيگۆن، - ياخشى بويورسون جاۋاب وئرىم، - دئىير.
آلاچىق:

اۋلساندا كۆر اۋغلو، اۋلساندا بابىك
زامان سۆزگىچىندە سۆزۈلمەلىسن
قارونجا مال يىغسان بۆكۈلۈپ آغا
دۇنيادان گۆز يۈمۈپ اۋزۈلمەلىسن
آيگۆن:

ياتان باختا زۇر دا دئىسن اۋيانماز
اۋز - اۋزۈنە مۆرگۈ دۇيۈپ، ھاياتى
سودا تۆكۈپ دىسكىندىرىپ اۋياتسان
يئرسىز دورسا، اۋدا چىكر حياتى

آلاچىق:

اۋزون ساتىلماسان، آيمەسن زۇرا
انسانلار الىلە دۆشسەن دە تۇرا
بابىك خورمى تىك مەن ايلدىن سۇرا
گۈزلىرىن رەينە دۆزۈلمەلىسن

آيگۆن:

يۈز چالاشسان قالمايلىسان اليندە
باغلانمىالى آياغىن دا، الين دە

ساتدىراجاق، قۇيماز قالالينىدە
ھا يەھرى، ھا جىلۋو، ھاى آتى

آلاچىق:

اينان كى، اۋزگەيە ساتان ائلىنى
دانار وارليغىنى، آتار دىلىنى
آلسا قارداشىنى، بۆكسە بئلىنى
داغارچىق آغزى تىك بۆزولمەلىسن

آيگون:

دردى آرتار كىمىن چىخسا سىر سۆزۈ
بىر سۆزۈ سۇغان سۆزۈ، سىر سۆزۈ
آيگون دئسە نانجىبە سىر سۆزۈ
الى چاتسا ھەر ديارا ھاى آتى

سۆز قورتاراندىن سۇنرا آيگون سۇرۇشور: بو اۋخودوغوموز شئىر نە

دىر؟

- قۇشمايدىر.

- ھەر ايكى سى؟

- بلى ھەر ايكى سى.

آيگون احمدە اۋز توتور: آى عىمى بئلەيدىرمى؟

يۇخ قىزىم، سىن اۋخودوغون قۇشما جىناسىدىر؛ آدىنا تىجنىس دە
دئىرلر. سۇن قافىيەلر، يىنى ھاياتى - ھاياتىلار بىر اۋخونماسىنا، بىر
يازىلماسىنا باخمىيلاق، معنى باخمىندىن آيرى دىلار. ھابئلە اۋچ

مىصر اعلارین الینده - الینده، سۆزۈ - سۆزۈ بىر يازىلىپ، بىر اۋخونسا دا
معنالارى آيرى دىر. بونلار جىناس و تجنىس آدى ايله تانىنىرلار.
آيگۆن: بس اۋندا بىر عاشىق كى تجنىس ايله قوشمانى آيرا بىلمەسە
اۋندان عاشىق اۋلا بىلمز گرک سازىنى وئرىپ، اۋزۈ دە حبسە بويورسون.
اۋدوركى، آيگۆنون بىرىنجى مغلوب اۋلانى آلاچىق اۋلور. اۋ، آيدىنين
آتاسى نىن آداملارى نىن ايله دوستاق ائدىلير.

بو سۆز قاراداغين بۆتون ماحاللارينا يايىلير. بۆتون بىلىكلى
عاشىقلارین دا جانينا قۇرخو دۆشور.

«كيوان» ماحالىندا بىر نىچە بىلىكلى عاشىق تۇپلاشىپ بو ايشە نقشە
چكىر، - يا گلین هامى ليغا ال - آله وئرىپ قاچاق يا گۆجوموزو تۇپلايىپ بو
آللاھين بىلاسىنى آرادان گۆتۈرك و يا آيرى بىر يۇل تاپاق، - دئىيرلر.
اۋنلار، نہايتدە بو قارار گليرلركى، هامىسىندان ياشلى، هامىسىندان
بىلىكلى اۋلان عاشىق «پىرلرى» عاشىق آيگۆنون مئيدانىنا. يۇلاسىنلار.
بوناگۆرەكى، باغلانسا دا شايد قۇجالىغينا گۆرە، عاشىق احمدە قۇيولان
حۇرمتدن عاشىق پىرلرە دە ايشىق يۇلو اۋلا.

نتىجەدە، بىر نىچە گۆن شئعر قالىبلىرى نىن، عاشىق ھاۋالارى نىن
اۋستۈندە سۆز صۇحبەتلىر آپارانندان سۇنرا عاشىق پىرلرى آيگۆنون
مئيدانىنا يۇلا سالىرلار. عاشىق آيگۆن گۇروركى مئيدانىنا گلن عاشىق
دۇنيا گۇرموش، پىسدن - ياخشى دان مجلسلر كىچىرمىش، تۇيلار يۇلا
سالمىش، قۇجامان بىر عاشىقدى. بونولا مئيدان آچماق، بونون اۋزونە
گلمكىدى. بونون اۋزونە گلمك دە آتا آنايا عاق اۋلماقدان چتىندىر.

آيگون اونا دئير: آي عى خوش گليسن.

پيرلر جاواب وئير: ساغ اۇل قىزيم. اۇزوم گلەمەمىشم، منى سن گتيرىسن.

آيگون دئير: منيم سىزىن كىمى استادلار حۇرمتيم آرتىقدى. بىزىم بورادا ھردن عاشىقلارلا دئىشمەلریمىز اۇلور. گل سن دە عاشىق احمدلە ال - الە وئرىپ، ائلە واختلاردا آرامىزدا اوستاد كىمى، حقيقى آغساققال كىمى قضاوتچى اۇلون! بئلەلىكلە آرامىزدا حققە ، حقيقته قۇروقچو اۇلارسىنيز.

- يۇخ قىزيم! ائلدن - ائلە گلەمىشم، اوجا - اوجا داغلار آشيب درين - درين درملر كئچمىشم، اۇزوم دە يئددى عاشىغىن طرفىندىن سن ايلە مئيدان آچماغا نۇماندە سئچىلمىشم. بىر بئلە يۇلو بۇش - بئكار قايدا بىلمرم. يا خوشلوق ايلە سازىنى منە وئرىپ، بو اۇلكەدن چىخ؛ يا دا سنى تپە قەرمە* ائلە يىب آتاجاگام بو آراز چايىنا. آراز سنىن مئيدىنى آپارىپ خىز دىزىنە چىخارماسا، بو جاماھاتىن اۇزو سنىن اۇزوندىن كسىلمەيە - جكدىر.

پيرلرىن بو سۇزونە، احمدىن نظارەسىلە اۇچ گۆن تامام سۇز خىردالاندى. عاشىق آيگون ھاردان دئدى، پيرلر اۇردان آچدى، عاشىق پيرلر ھانسى قاپىدان واريد اۇلدو، آيگون اۇ قاپىنىن آچارى اۇلوب آچدى. دۇردونجو گۆن، گۆن اۇرتانىن ايستى چاغى احمد مئيدانى آيگۆنە وئردى. آيگۆن دئدى: عاشىق پيرلر، سەنە بىر ھاجابئىتسىز شئەر اۇخوياجاگام اگر بو شئەرىن اۇىناقلىرىنى بىلىپ اۇزوندە بونون كىمى بىر شئەر اۇخويايىلسن بىل كى منيم اۇلوموم ياخىنلاشىبدىر. آلىب گۆرك نە دئير:

ياندیریر نادان ترسه سۆزولن قاندىریر منى بیرجه گۆزولن
 ائندیریر منى قانلى اۆزولن آلدیلار منى، آن ننه - ننه
 آيگۆن بو اۆن هجالى، هر میصراعنین اولینده ده، سۆنودا دا قافییه‌لى
 اۆلان شعرى دئییر و عاشیق ادبیاتیندا چۆخ آز دئییلیمیش بئله بیر شئیره
 پیرلردن جاواب ایسته‌ییر.

عاشیق پیرلرین جاوابی اؤلا بیلیمیر و دئییر: اؤ بیرى بندین دئ:
 قئز سۆزه بئله داوام ائدیر:

دۆش بئله گلیب بیتمه‌لى اۆلام ایش بئله گلیب گئتمه‌لى اۆلام
 قئش بئله گلیب ایتمه‌لى اۆلام دردیمه دۆشوب یان ننه - ننه
 پیرلر ساکیت قالدیقدا، آيگۆن سۆزون سۆن بندینی اؤخویور:

گندیرم طرف اۆلمز - اۆله‌جک بیلیرم بو اۆز گۆلمز اۆله‌جک
 گۆروم بو یؤل گلمز اۆله‌جک آيگۆنون اۆلسه دان، ننه - ننه
 سۆزۈ آچیب قورتاراندا سؤنرا عاشیق پیرلر دئییر:

قئرخ ایله یاخیندیرکی سنین کیمی قئزلارین تۆیونو ائله‌ییب آر ائوینه
 کۆچورورم. عاشیق ادبیاتیندا نه هاجابئیتسیز شئعیریمیز وار، نه ده سنین
 بو شئعیرین عاشیق ادبیاتیندا اؤخونور.

یئنه آيگۆن احمده اۆز توتور. احمد کئچمیش عاشیقلاردان،
 کئچمیش شاعیرلردن نفچه - نفچه نۆمونه‌لر گتیریر. یئنه عاشیق پیرلر
 بۆینونا گۆتورمورکی، بئله بیر ایش اۆلاسی دئییل. عاشیق آيگۆن بیر
 قۇجامان عاشیغی زندانا سالدیرماغینا چکیندییینه گۆره دئییر: اوستاد
 عاشیقلارین یاردیمی ایله سنى حبسه سالدیرمالی‌يام.

احمد گۆرورکی، پیرلر حبسه گئتمه‌لی اولدو، اؤدورکی، قاباغا
کئچیب دئییر:

قیزیم ایجازه وئرسن، اوستاد عاشیقلار گلنه قدر عاشیق پیرلر منیم
ضمانتیمده اولسون.

عاشیق احمدین اوستادلیغینا، عاشیق ادبیاتی نین ضیالی سی و
حورمتلی سی اولدوغونا گۆره قیز دئییر: یاخشی عمی سازینی ضامین
قویماقلا اوزونو آپارا بیلرسن؛ آنجاق منزیل اوزاقدی. استاد عاشیقلار گلنه
قدر اؤن گۆن چکه، اؤن بئش گۆن چکه، اؤزونله بیرلیکده مئیدانا گتیرمه-
لیسن. بو مقامدا اولای بیلسن آپارا!

عاشیق احمد پیرلری ده گۆتوروب «جعفر قولو اوشاغی» نا گلیرلر.
آیگون ده نئچه مکتوبدا خداآفرینده آیدین مکتبینه، حیدر کانلی دان
«عاشیق خئیراوللا» یا، سئیدلرده عاشیق «ملیک» ه، اهرده شاعیر «بارز» ه
شجایلی دا شاعیر «ستار»، زرنه ده عاشیق پۇلادا، دۆشدویو آغری- آجی-
لاری یازیب، چاپار آتلی لار سالیب، اؤنلاری بئله بیر اهمیتی ایشده حکم
اولماغا دعوت ائله دی.

بونلار گلنه قدر عاشیق پیرلری مئیدانا یۇللایان کیوان عاشیقلاری
پیرلرین یوبانماغینی گۆروب، اؤز آرالاریندا دئییرلر: کیشینی قۇجا واختی
بنده سالدیردیق. نه یاخشی کی، آلتیمیز دا گئدک یا عاشیقلاری بنددن
قورتاراق، یا باغلاناق، یا دا دئییشمه‌میش سازلاری تحویل وئره ک.

اؤدورکی آلتیسی دا آتلانیر، خداآفرینه طرف آیگونون مئیدانینا
گلیرلر. آیگونو گۆرن کیمی، آیگونون قاراسی بونلاری باسیر، جانلارینا
قۇرخو دۆشور. گۆرورلر گیرمه‌لی کؤل دئییل.

اۋنلارین بئشى سازلارینی تحویل وئیر، بیرى ده كى آيگۈنۈن
 جمالینا والته اۋلموشدو، جاوانلیغینا سالیر و دئییر: سن اۋل! قیزی
 باغلايیب اۋزونو ده آلاجاغام. یۋلداشلاری هر نه قدر دئییرلرکی: آلسیز-
 قالسیز سازینی وئر، چيخاق گئدك ایشیمیزین آردینجا. گۈزونو عشق
 توتان بو عاشیق «پالید»، اۋنلارین سۈزلرینی ائشیتیمیرکی- ائشیتیمیر و
 آيگۈنه دئییر: خانیم، نه سۈرۈشۈرسان - سۈرۈش، گۈر خالان كندده نه
 ساتیر!

آيگۈن دئییر:

گل آزادلیق باغلاریندا

سئیره چيخاق جئیران گۈزلۈم

گۈرک اۋردا نه لر واردی

دم نه دئییر غم نه دئییر؟

بو سۈزو ائشیدن عاشیق پالید دئییر: عاشیق آيگۈن، ائله منیم
 اۆریمین ایستگی ده اۋدور. اۋزون ده منی باغلايیب اۋلدوره بیلمه سن
 گۈزلرین منی اۋلدوره جک. قولاق آس گۈر باغلاردا گزمک نه لازیمدیر؟
 بیز گرک اسلان کیمی داغلاردا، قایالاردا گزک.

گئدك آल्ली داغلاریندا

قۈشالاشاق شیرین سۈزلۈم

تک گز نه مئیدان داردی

دمله شک، گۈر دم نه دئییر؟

آيگۈن:

عۈمرون جاوان چاغلاریندا

غملی اۋلما، آلما اۋزلۈم

داغ ذىروھسى بۇللو قاردى
اۋتون اۋستە چم نە دئىير؟

پاليد:

بىت عشقىمىن تاغلارىندا
آى اۋزوم تىك دردى يۈز لوم
سنسىز عۇمروم - گۈنوم زاردى
زىلدە ئاشىت بىم نە دئىير

آيگون:

آيگون كىمى اغلارىن دا
جانىن آلمان قانى بوزلوم*
سنسىز گزمك اۋنا عاردى
بىر «ھن» دى، گۈر جمع نە دئىير

عاشىق ادبىياتىندا، شاعىرىن تىخۇسو گلن بند، شئىرىن قورتارماسى يا
تاپشیرماسى حىساب اۋلور.

پاليد بو جۆر بىر شئىر يادىنا سالا بىلمىر. عاشىق آيگون دە
بىلىركى حرىفى پىشمىش و آزمانلاشمىش عاشىق دئىل. بونا گۈرە اۋنا
دئىير:

- عئىبى يۇخدور اگر شئىرىن نە اۋلماسىنى، ھانسى قالىبىدە
قۇشولدوغونو دئىه بىلسن، فقط سازىنى آلام، اۋزونو آزاد ائلرم كى،
گندىب آنانىن سۇدون آمەسن.

پاليد: خانىم بىر بئله بۋى گىتمە شئىر گرايلى دىر.
- ھانسى گرايلى؟

- گرایلی دی داینا؛ گرایلی نین آغی - بۆزو یۇخدور کی.

- یۇخ وار! قاراداغ بحرلیرینده بوندان دا سوۋایی واردیر.

- یۇخدور!

- واردیر. گرایلی دا قۇشما کیمی، هاچابئیتیندن سوئرا، قافییه لری

اۆچ میصراعدا بیر گلیب، دۆردونجو میصراعدا باشقا بندلر کیمی اۆلمالی -

دیر؛ ولی بو فرقئنییر.

دوغرودان دا عاشیق پالید بو شعرى نئچه دفعه لر اۇخوموشدوسا،

شعرین یوموشاق و روان اۇخونماسینا اساساً، اونو دا ائله عادى بیر گرایلی

بیلیمیشدی. شعرین اۇیناقلارینا هنج ده فیکیر وئرمه میشدی.

آیگۆن دئییر: اۇخودوغوموز بو شعر گرایلی دی ولی قاراداغ گرایلیسی؛

بوناکۆره ایلك بندین هر میصراعسیندا ایشله نیش قافییه لر، سؤن بنده

قدر مئیدان سۆرور. اۇ دورکی قاراداغ گرایلی سی دئییلیر. بونو بیلمه یین

قاراداغلی عاشیق سازین الدن وئریب اۆزو ده حبسه بویورمالیدی.

بئله لیکله عاشیق آیگۆن، پالیدین آرزوسونو گۆزوندە قۇیوب، اۆزونو ده

حبسه سالدیردی. بو دا عاشیق آیگۆنون ایکینجی باغلانمیشی اۆلدو.

اوستاد عاشیق لار و شاعیرلر گلیب تۇپلا شیر، احمد ده جعفر قولو

اوشاغی - ندان عاشیق پیرلری گۆتوروب گلیر. اوستاد عاشیق لارین هامیسی

بیر - بیرینی تانییر، عاشیق پیرلرین ده یاشلیلیغینا، هم ده بونلارایله هم

قطار اۆلدوغوناگۆره، سازینی عاشیق آیگۆندن آلیب اۆزونه وئریو و ایستیرلر

اونو دا اۆزلری ایله ساخلا یالار. آیگۆن دئییر: قویون چیخسین گئتسین!

پىرلر كيوانا طرف يۇللانير. عاشىق احمد ده اوستادلارلا اۋپوش
گۇروش، حال - احوالداڭ سۇنرا آيگۇنە دئيبىر: قىزىم اوستادلار گلدیلر
اينانيرامكى، بونلارین قضاوتلرى دۆز اولاجاق. اۋدوركى ايجازه ونرسن من
زحمتى آزالديم. اوستادلار راضى اولماسالار دا، اوستادلارلا اتحترام قۇيماق
اۋچون، هردن گليب باش وورارام.

عاشىق احمد ده بو سۇزلرله آيگۇندڭ ايجازه آليب گئدير.

ايندى سۇزو اتشىدك اهردن: شاعیر بارزى اهردن گتيرنده، اهرده
اولان عاشىق «آيمز» جاوان اولان عاشىق آيگۇنون عاشىقلارى
باغلادیغىنى اتشىدىب؛ دئيبىر بس يوخا آراسيندا حالوا وار. اۋ دا سازىنى
گۇتوروب بارزىن آردىنجا، قره به قره سينجه گليب خدا آفرينه چاتيركى، -
ننهم آلاها قوربان، قىزى باغلايىب آدمى دۇنيايا ياياجام.

آيمز اۋ زامان دئيشمه مئيدانينا چاتيركى، بارز، ستار، خئيراۋللا،
مليک، پولاد و آيگۇن مئيداندا ديلار. بونلارى گۇروب بير آز دا شيرنكن*
عاشىق آيمز، نرخين سۇروشماميش* سۇزه باشلاير:

ايندى سمالاردا سئيره چىخميشام

بو نئجه دۇوراندى؟ بو نئجه آندى؟

دۇنيا آياغيمىن آلتيندا قالىب

اۋزوم ده بيلمىرم هانسى زاماندى

عاشىق آيگۇن، اونون يۇلداڭ گلدیينيه و يۇرغونلونغونا گۇره

دينمير. بئله گۇرن عاشىق آيمز ده اۋز - اۋزونه دئيبىر: ائله بيلكى، بوردا
منم، باغداددا كۇر خليفه و سۇزه بئله داوام اتدير:

اۋر يىم سئونلر دۇوره مى آليب

دۇستلاريم يىغىشىب باشيم اۇجالىب

سئوينجيم چۇخاليب، غمىم آزالىب

اىلەبىل ھىجرانى ووصالىم داندى

سۇزون تاپشیرماسىنى اوخويور:

چكدييىم آرزولار بار وئردى ايندى

گۇيلرين شاھلارى آياغا ائندى

بۆتون دنيزلرين سويو ليللندى

منه بو آنلاريم يىنى بىر آندى

سۇز بورايا چاتاندا، آيگۆن سۇروشور: عاشيق آيمز، ايندى نۆوبه

منه چاتير يۇخسا يۇخ؟

آيمز دئير: نيه چاتمير؟ مئيدان سيزيندير بويورون!

آيگۆن سۇروشور: شئعرين نه اييدى؟

- قۇشمايدى گۆزليم.

- گۆر منيم اوخوياجاغيم نه اۇلاجاق؟

آل آياقسيز ساغيرلاردان آل گۆتور قانلار تۇكن، قانلار ايچن آ جانى

عاشيق دئير قان ايچن

قان يالادان، قان ايچن

اينصافلى بىر اينسان اۇل

بۆرومه مېش قانى چن

حقيقتى دانماق اۆچون آ دينسيز قوناقلىرسان امنيهنى آجانى

سۆزه دىققته قولاق آسميش آيمز دئير:

- تجنیس دیر.

آیگون دئییر: بس قولاق آس!

گوزون دؤیسون بو دؤنیانین مالیندان اینصاف ائله آزجا خالقین مالین دان

عاشیق دئییر مالینندان

مال دانانین مالین دان!

سالما سارای اوزونچون-

خالقین حرام مالینندان

کئچنمزسن بیر ساغیرا مالیندان چون بو یولدا آج دردینی آج آنی

دئسن آیگون، نه اودالان نه ده دین ائله اولسا ویجدان قالار، نه ده دین

عاشیق دئییر نه ده دین

نه ده دانیش، نه ده دین

بئله کئچسه گورورم

نه من قاللام، نه ددین

آج قاریندا اینصاف اولماز نه ده دین چوخالديرسان گونو، گوندن آجانی

آیگون: عاشیق ایمز نه تجنیس دی؟

ایمز: جیغالی دیر خانم.

- جیغلار هانسیدی؟

- باشا- باش گلن "آجانیلار" جیغادیرلار.

- یوخ! عاشیق ایمز، اولار قافییه لردی.

- اوندانیم قان ایچن - قانی چن، مالیندان - مالین دان جیغلار

اولمالی دی.

آيگۆن آغساققال عاشيقلار اۆز توتوركى: سيز دئيىن!
عاشيق ملك قاباغا گليب دئيير: اوغلو قوشما تجنيسدن باشين
چىخىر؟

- بلى اوستاد.

بس باشين چىخسا، قوشما تجنيسين ايكي ايلك مىصراعدان سؤنرا و
ايكي سؤن مىصراعدان قاباق يعنى آراداكي دۇرد مىصرع نهدير؟
- اوستاد، آرادا گلن او دۇرد مىصرع، بير باياتى ديركى، شئعرى
قوشماليقدان چىخاردير.

- اوغول ائله اونون جىغالى ليغى دا اؤراسيندادير.

- يوخ اوستاد! هر بندين آراسيندا گلن باياتى دان جىغا اولا بيلمز.

- اولار اوغول، اولار.

- آلاھ يالانچى نين ائوينى يىخسين!

بئله دئىنده آيگۆن قاباغا گليب دئيير: عاشيق ايمز آلىنين او اۆز بو
اۆزوندە تئلره ده جىغا دئييلير. بو باياتى دا هر بير بند شئعرين آراسيندا
يئرلشير. بئله اولاندا قوشما تجنيسين ايكي-ايكي مىصراعلارى او اۆز بو
اۆزدە قالير. جىغاليغين آدى دا اوردان آلىنيب.

بو سؤزلرله ده جىغادان باشى چىخمايان عاشيق ايمز باغلى ساييلىب،
ائلبگى نين زيندانينا دؤشور. بو دا اولور اۆچونجو دوستاق عاشيق.

گلين ائشيدك مينجوان ماحاليندان و بو ماحالين عاشيقلاريندان!
عاشيق «آدا»كى آغير ايش گۆره بيلميردى، عاشيqliغينان گۆجو ايله-
باشيني قۇرويا بيليردى. او چۇخدان ايدى كى، عاشيق آيگۆن غائيله سيني

ئاشىدىب، تۇيلارلا گىتمىكىدىن چىكىنىردى. گۆن او گۆن اۆلوركى، «ھەمدىلى» كىندىندە باجىسى اۇغلونون تۇيونا گىتمەلى اۆلور. كىند اھالىسى چۇخ يالوارىلاركى، تۇيا سازسىز گىت؛ چۆنكى يۇلون خومارلىدان دۆشەجىك. اۇرادا گىرە كىچىرسىن.

اۇنلارلىن جاوابىندا عاشىق آدا دىيىر:

- يۇلومو خومارلىنىن اۆستو آشىرىمدان سالارام؛ مىنى گۇرن اۆلماز. سۇنرا، سازىنى گۇتوروب يۇلا دۆشور.

گىلىب خومارلى يۇلو آيرىمىنداكى آشىرىمدان آشما يۇلونا چۇنىندە، بىر چۇبانا راست گىلىر. چۇبان اۇنو گۇرن كىمى سۇروشور: آيگۇن اىلە دىيىشمەيە گىندىرسىن؟ عاشىق دىيىر: گىندىرم، انشاللاھ آيگۇنو باغلايىب، بۇيرو اۆستە ائلە يىنخارامكى، بىردە آياغا قالخا بىلمەسىن. «دىيىرلىر: كاسىيىن اۆزى تۆنوك اۆلسا دا، بۇينو دا يۆكلو اۇلار».

بۇينونون يۆكلولويو عاشىق آدانى خومارلىنىن اۇرتالىغىنا گىتىرىپ چىخارتىدى. اىستىردى گىزلىجە كىندىن چىخىپ گىتسىنكى، بىر اوشاغا راست گىلدى. بو اوشاق اۇنون اىندە سازى گۇروب سۇروشور: آيگۇنون مئىدانىنا گىندىرسىن، آرخامجا گل!

اىستر - اىستەمز عاشىق آدا آيگۇنون مئىدانىندىن باش چىخاردىر. آيگۇن آدانى گۇرنىدە اۇنون سىماسىندىن اۇخويا بىلىركى، بوندان عاشىق اۇلا بىلىمىز. بوناگۇرە دە اۇنا اۆز توتوب دىيىر: سازىنى تھويل وئرمەيە گىلىسىن؟

آدا جاواب وئىر:

- يۇخ، دىيىشمەيە گىلىشم.

- آدين نه دير؟

- عاشيق آدا.

آيگون دئيير: بويورون جواب وئريم.

آدا باشلاير:

آلده قارپوز اوزان گليم تئلى قيزين آوازيندا

نئجه- نئجه داشلار گليير تئلى قيزين آوازيندا

عاشيق آيگون آز قالير قولاغى نين ديبينه بيريني سالسين؛ آمما

اؤزونو ساخلايب دئير: عاشيق آدا، ايجازه وئرسن او شعري من اوخويوم

سن قولاق آس!

آدا دئيير: قيزيم سن بير سؤز تاپا بيلميرسن كى منيم اوخودوغوم

شعري اوخويورسان؟ سن كى بير بئله ناشيسان، نيه خالقين گؤنؤنو گؤي

آسگى يه توتورسان؟

- يوخ ائه! ناشيليقدان دئييل ايستيرم كى، سنين اوخودوغون

شعري، شاعري يازان كيمي اوخويام.

آدا دؤداقلاريني بؤرهرك دئيير:

- اكر شكين وار اوخو.

آيگون اوخويور:

آلده قويز اوزان گزير تئلى سازين آوازيندا

نئجه- نئجه داستان گزير تئلى سازين آوازيندا

بونو ائشيدن آدا دئيير:

- آي قيز، سن هله اوشاقسان گئت يئددى ايل قالقان اوتلا آغزين دوه

آغزينا دؤنسون، اوندان بيله سن كى عاشيqliق نه دير. معناسيز سؤزلر خالقا

تحویل وئرمه! قۇپوز نەدیر؟ اۇزان نەدیر؟ اۋز- اۋزۋوۋە پیشیک باشی بزه- بیرسن.

آيگون دئییر: عمی قولاق آس:

علسگرین خوش سسی وار وورغونومون نفسی وار

عۋزئییرین نغمه سی وار تئللی سازین آواریندا

دمیر سۇلماز بو ایلک باهار اۋندا آنا لای- لاسی وار

میسری چکر اسفندیار تئللی سازین آواریندا

آيگون شعرین اۋچونجو بندینی اۋخویوب قورتارانندان سۇنرا، آدا دئییر: قۇپوزدور یا قاربیز؟

- خانیم سنین دئییشین بو دورکی، عاشیغا اۋزان، سازا دا قۇپوز دئیرلر هه؟

- بلی، اۋز اصلیندن خبری اۋلمايانندان، عاشیق اۋلماز. سیز ده بویورون دوستاقخانايا!

آدا دا بئله باغلانیب بنده دۆشور. دئمک

آيگونون دۇردونجو باغلادیغی عاشیق دا، عاشیق آدا اۋلور.

ایندی سۇزو ائشیت «ورزقان» ماحالیندان. ورزقان ماحالیندا «داغلیق دیزمار» دا کندیnde یاشایان عاشیق «داغلار» دان. عاشیق داغلار ورزقان ماحالی نین بیلکیلی عاشیقلاریندان، عاشیقلار آراسیندا ساییلان، بسته کار تانیان بیر عاشیقدير. آنجاق عاشیق داغلار یارادیجی بیر عاشیق دئییل؛ اۋ، هله چۇخ ائشیدیلمه میش شئعرلرده شاعیرین آدینی گۇتوروب اۋز

آدىنى اۋنون يىرىنە قۇيۇر، اۋنو اۋز آدىنا اۋخويوردو. اۋزو- اۋز گۈجونو بىلسە دە، يالانچىلىغى سبب اۋلوركى، حقيقتى دئيه بىلمەسەن. اۋ ھندە- وردە اۋلان عاشىقلار اۋنون دا باشىنى بىزەيىپ خدا آفرىنە طرف يۇلا سالىرلار. نىچە گۈنلر يۇل گلىب عاشىق آيگۈنون مئيدانىنا چىخىر. يۇلون اوزاق اۋلدوغونا گۈرە بىر گۈن عاشىق آيگۈنون قۇناغى اۋلوب، صاباحىسى گۈن مئيدان قورولور. آيگۈن سازىنى كۈكلەيەرك بىللە باشلايىر:

ورزقاندان گلن عاشىق
يامان توتوب بلا سنى
كىملر سنى يۇلايىدى
كىم ساليىدى قالا سنى ؟

داغلار جاواب وئىر:

آلا گۈزلو تىللى جئىران
اۋلدورەجك بو غم منى
گۈزلرىنە اۋلدوم جئىران
اۋلدورەجك بو غم منى

آيگۈن:

باشىن اۋستە گزىر قادا
گىتمەلىدى اۋ باش بادا

بیلیمیرم کی بو دۆنیادا
توتوب هانسی نالا سنی

داغلار:

طیبیمسن یئتیش دادا
پروانه ییم یانیدیم اودا
سن آتلی سان، من پییادا
اۆلدوره جک بو غم منی

آیگون:

الـدن گئتسه اۇ یاریم دا
دَیـریم ده، عیـلاریم دا
آیـگۆن دئییر دیاریمدا-
سالام خالـدان حالا سنی

داغلار:

عاشیق داغلار منیم آدیـم
عـالمی یانـدیردی اۆدوم
قـریم، یۇخـدور ایـمـدادیم
اۆلدوره جک بو غم منی

آیگون دئییر: عاشیق داغلار، سۆز کیمیندیر؟

عاشیق داغلار دئییر: مگر قولاق آسمیردین؟

- نییه قولاق آسیردیم. آنجاق بو شئعر منه چۇخ تانیش گلیر.

- خانیم، عاشیق داغلارین اؤزونو ده تانییایلمه سن، معلوم اولورکی، شئعرلرینی یاخشى تانیرسان.

- بلى عاشیق داغلار، بو شئعرین منه چۇخ تانیش گلیر. اگر بو مقامدا اولایلسن، یعنی یارادیجیلیق الیندن گلسه، شئعر اویناقلارینین دا دۇنگه- دۇنوم لریندن کئچیب، آیدینلیغا چىخابیلرسن اینشاللاه، ایندی منیم سۇزومه قولاق آس!

چیچک، چیچکلىرى چیچکلندیردین

چیچکلندین سن ده چیچکله چیچک

چیچک وۇرغون اولدو، سن تک چیچگه

چیچک ده اولارمیش چیچکله، چیچک

عاشیق داغلار بو شئعرى ائشیدنده قولاغى تاققیلدادى. چۇخ فیکیرلشدیسه، بیر یانا چىخارا بیلمه ییب دئدى: اولارکی منه بیر آز وقت وئره سن؟ چۆنکی هله ده یۇل یۇرغونویام. آنجاق فقط بورا قدر عاغلیم چىخاردا بیلرکی، بو شئعرده بیر قیز آدى وار، او دا چیچکدى.

آیگۆن دئییر: یاخشى یۇرغون اولدوغوناگۆره، صاباحا قدر واختین وارکی، جاوابینی و شئعرین نه اولدوغونو دئییه سن.

عاشیق داغلار قۇناقلا راولان یثره، آیگۆن ده اؤز اۇتاغینا گئدیر.

عاشیق خئیراوللا داغلارا دئییر: عاشیق! اؤخودوغون شئعر علسگرینیدی. سن نییه اؤنو اؤز آدینا اؤخودون؟ عاشیق ادبیاتیندا بو ایشلر خالقین قازانجین اؤغورلاماقدان دا پیسدى. اگر خانیم بیلسه، سنى بیر سۇز اؤغروسو کیمی بنده سالاجاق.

داغلار دئدی: آی اوستاد، باشینا دۆلانییم آماندی اۆستون وورما!
عاشیق خئیراوللا: من ده اۆستون وورماسام، نهن جانی خانیم بو
شئعرین قایناغینی تاپاجاقدی.

داغلار: اگر سیز دئمەسز اومودوم وارکی یادینا دۆشمەسین. هله
ظالمین قیزی نین اۆخودوغو شئعر نه شئعیریدی؟

بارز دئییر: اۆغول شفاهی خالق ادبیاتیندا بئله بیر یاهالتماجا وار
(گئتدیم گۆردوم بیر درەده یئددی قاراقاشقا شکیل تَپَل چپیش اۆتلايیر،
دئدیم...) بیلیرسنمی؟ اۆ شئعر کی اۆخودو، شفاهی خالق ادبیاتیندا اؤنا
«یاهالتماجا» دئییرلر.

آیگون خانیم یئرینده اۆزانمیشدیس، هله یوخلامامیشدی، اؤ، اۆز-
اۆزونه صاباحا دۆشورکن بیردن یادینا دۆشدوکی، بیر تۆیدا عاشیق آیدین
بو شئعرین تخللۆصونو بو جۆر اۆخویوردو:

علسگر دی منیم آدیـم
عالمی یانـدیر دی اۆدوم
هئچ یئردن یۆخدور ایمدادیم
اۆلدوره جک بو غم منی

آیگون دۆشونه رک، شئعرین علسگردن اۆلماسینا آرخایین اۆلاندان
سؤنرا، بیلدیکی ایندی اوستاد عاشیقلار دا، عاشیق داغلارا قاندریبلارکی،
بو شئعر علسگردندی. اؤ دا اۆز- اۆزونه یاراتدیغی بو چتینلیگین نه قدر آغیر
اۆلدوغونو بیلمکله، گنجهنی بورادان قاچاجاقدی.

آيگۈن، بىر آز بىللە فېكىرلىشىدىن سۇنرا ئۇنا بىر نەفر گۈزەلچى قۇيماق تەسۋىمى تۇتۇر.

آيگۈن يانلىمىردى. عاشىق داغلار، عاشىقلار و شاعىرلىرى يۇخويا وئىرىدىن سۇنرا سازىنى گۇتۇروب قاقماق فېكىرىنىدەيدى. ئۇنلارلى يۇخويا وئىرىدىن سۇنرا بۇ ايشى دە گۇردو. اۇ، سازىنى گۇتۇروب ياواشجا قاپىدىن چىخدى. آنجاك ائشىگە چىخاندا گۇردوكى، حياطدا بىر بوغو بورما كىشى، اليندە سۇيۇق سىلاح ساغا سۇلا دۇلانير. اۇ، بىلدىكى، ساز الدە قاقماق اۇلماز. قايدىب سازى يىرە قۇيۇپ، آفتافانى گۇتۇروب، سۇ يۇلونا چىخماق باھاناسى ايلە گۇزەلچى نىن يانىدىن كىچىپ، اۇ ياندا آفتافانى يىرە قۇيۇپ، «دابانا قووات» قاچدى. ايتلىرىن ھۇروشوندىن كىشىكچى بىلدىكى اكر بىر آز يوبانسا، ظاليم اۇغلو كىندىن چىخاچاقدى. كىندى ياخشى تانىيان كىشىكچى بىر كسە يۇلوان* ايتلىر ھۇرن طرفە گىندىپ، كىندىن كىنارىندا گىزلىنىپ، عاشىق داغلارلىن يۇلونو گۇزلەدى. داغلار گلىپ بو يۇلدىن ساويلاندا، اۇ، آغاجى داغلارلىن چىگىنىنە قۇيۇپ دىدى: اكر تىرىنسەن اۇلە-جىكسەن.

گۇزەلچى، عاشىق داغلارلى اۇ ساياق قايتارىپ خانىمىن يانىنا گىتىردى. خانىم دىدى: اۇزگە شىئىرىنى اۇز آدىنا اۇخويان عاشىغىن البتە كى يۇخوسو گىلمز، اۇزو دە قاچاق دۇشر.

آيگۈن، گىنچە ايلە عاشىق داغلارلى دا حبسە سالىدىردى.

سحر آچىلدى، سحرىنىز خىيىرلى- بىركىلى اۇلسون،- دئىە- دئىە، اوستاد عاشىقلار يۇخودان دوروب، گۇرورلىكى عاشىق داغلار يۇخودور.

گلیب خانیم دئییرلر کی: اولاکی داغلار قاچیبدير. خانیم دئییر: قاچیردی
بنده سالدیم.

اؤنلار دئییرلر: بس سنین یاهاالتماجا شئعرین یاریمچیق قالیب گرک
شئعری قور تاریب باغلایاسان!

آیگون دئییر: ایجازه وئرسز، عاشیق پؤلاد منیم چؤخ زحمتلریمی
چکیب بونون دا زحمتینی اؤ چکسین.

اؤنلار دئییرلر: ایجازه وئرسن داغلاری دا گتیرک، بو شئعری
ائشیتسین!

نهایتده عاشیق پؤلاد سازینی گؤتوروب باشلاییر:

چیچکلر گؤردوکجه چیچکلندیلر
چیچکلر ده اولدو سنیله چیچک
سن ده چیچکلتدین چیچک اؤزونو
چیچکلن چیچکسن چیچکله چیچک

چیچک، چیچک آچیب، چیچکلنمیسن
عطیرین قاریشیب چیچکله چیچک
چیچک، آیگونونو چیچکلره قات
چیچک آچسین اؤ دا چیچکله، چیچک

عاشیق پؤلاد شئعری باغلاییر. عاشیق داغلار حبسه آپاریلیر. بو دا
آیگونون بئشینجی باغلانمیش عاشیقی اولور.

سيزه عرض ائله ييمم كليبرين «مئشه پارا» ماحاليندان؛ مئشه پارا ماحاليندا مغرورلوق ائله ييب عاشيقلار قان اوددوران عاشيق «توراج» دان. او ماحالين عاشيقلارى، عاشيق توراجى آيگۆنون مئيدانيندا بۇغولماغا نقشه چكىرلر و دئييرلركى، گلين اۇزوموز آپاريب سازلارى وئريب بير يۇللوق جانيميزى قورتاراق! اۇنلار ياخشى بيليرديلركى، عاشيق توراج مغرور اولدوغونا گۆره، دئييشمه ميش ساز وئره سى دئييل. عاشيق توراجين قۇلتوغونا قارپيز وئيرلركى، سنين هۆنرين باغلانان هۆنر دئييل. مئشه- پارادا، حسن اوودا سنين عاشيqliغينا بارابار گله بيلن عاشيق يۇخدور. بو سۆزلردن سؤنرا اۇ بئش عاشيق، بيرليكدە سازلارى تحويل وئريب، جانلارنى قۇرتارماق مقصدى ايله خدا آفرينه طرف آتلاتيرلار.

گليب مقصده چاتيرلار. سازلارى وئرندە بيرى ياواشجا عاشيق توراجا دئيير: بيزيم آديميز- سانيميز يۇخدور باتا؛ آمما سن سازى تحويل وئرسن، اۇ بۇيوكلوكدە آدين- سانين بير يۇللوق اولاراق باتاجاقدير.

بئله دئيئندە عاشيق توراج سازين وئرير و آيگۆن خانىما دئيير: خانيم مؤفته سينه ساز آلمازلركى، هانسى حئسابينان؟ هانسى كيتابينان منيم سازىمى اليمدن آليرسان؟ بورا قدر عاشيqliق قايدالاريندا دئييشمه ميش، باغلاشماميش، هئچ بير ساز بنده دؤشمه ييبدير.

آيگۆن: آخى سازى بنده دؤشن عاشيقلارين، اۇزلرى اماندادى؛ ولى دئييشيب باغلانان عاشيغين اۇزو ده بنده دؤشور.

توراج: خانىم اۋزونو بۇندا بازارىندا گۇروب دئيررسن: دلى نظرم بىلە
گىزم. سۇز دى، سۇز ائشيت؛ يۇخسا باشى چووالدان خالقين سازىنى
بىندە سالماق اۋزو عاشىق صنعتينه لکه وورماقدى.
آيگون: عاشىق دىللى- باشلى اۋلدوغونا، عاشىق صنعتينه حۇرمت
گۇستردىيىنە گۇرە مئيدان سىنىدىر بويورون ائشيدک!
عاشىق توراج: عاشىقلىق صنعتينه بىلەدىرکى مئيدانى يا مجلسى
ديوانى ايله اچارلار، قولاق آسىن:

ائلى دئيىب دۇش سئلەرە قۇى آپارسين سئل سنى
ياران وارسا باس باغرىنا، ساغالداجاق تئل سنى
آيمە يادا، گئتمە يادا، آرخالانسان ائلىنە
باغلى قالسان اۋز ائلىنە ساخلاياجاق ائل سنى
خانيم اگر بو ديوانى نين اۋزونو دە بيلمەسن، باشقا ديوانى دە قبولدور.
آيگون باشلادى: قولاق آس!

سنىن كىمى بير ايگيدە يۆز مرحبا، يۆز احسن
باشين اۋستون حلقەلەيىب بۆرۈنمىز دومان- چن
ساغين ائلدير، سۇلون ائلدير، آرخالانسان ائلەسن
ائللرين لە ذىروەلنسن، اوچوردانماز يئل سنى
توراج:

دۆشمىنلە، دۆشمىن اولوب، قارداشىنلا بارىشسان
اۋز يوردونون آغاجينا سارماشىق* تەك سارىشسان

تورپاق اولوب اۆز ائلى نين تۇرپاغينا قارىشسان
قازا بيلمز دۇنيا بۇيو كۆلۈنگ سنى، بئل سنى
آيگۆن:

سۆيۈندۈرەر آينىندە كى گئىمى دە، كۆز كو دە
ايكى لىشىب ايكى اولان، سندن آلار بۇر كو دە
تكە دۆشسەن، تكلپيىنى داغيداجاق تۆلكو دە
آرخان اولسا، آيگۆن كىمى قۇرخودانماز فيل سنى
توراج: عاشيق آيگۆن ايندى سن دۆش قاباغا، عاشيقلىق روالينا گۆره
ايندى گرک تجنيس اوخوياسان!
آيگۆن دئير: گۆزوم اۆسته.
آيگۆن سازىنى باغرىنا باسيب باشلاير:

داغلار، داغچيلاردان آريندى يايىز يار يازىق تلىدى چاتيندى ايندى

شاعير قارداش، يارا چات
ايسته يه چات، يارا چات
هانسى نادان ايسته سه
يئرسيز دردى يارا چات
يار ايزىنى، يار ايزىندە ايسته يير حسرتدى آ حسرت، چات ايندى ايندى

نۆويه توراجا چاتير. آيگۆن دئير: بويورون عاشيق توراج.
توراج سۇروشور: عاشيق آيگۆن او قافيه ده اولماسا دا اولار؟

- اۇلار؛ آنجاق بوندا بىر صنعت ايشلەنيليبدىركى؛ سنین تجنیسین دە
بو کیمی، یا بىر آیری صنعتە مالیک اۇلا بیلە، قبولدور.
عاشیق توراج دئدی بس کی صنعتدن مقصد اۇنون جیغاسینی
دئییر. بونا گۆرە دە دئدی: گۆزوم اۆستە و سۆزە باشلادی.

ایلک گۆرۈشده گۆرۈشندە جانانلا ماییل اۆلدوم کامان قاشا، گۆزە دە

عاشیق ماییل گۆزە دە

قوربان کسیم گۆزە دە

بئل بۆکۈلدۈ، نە یامان-

تۇر چکیلدی گۆزە دە

بو هیجرانلی دردی چکن جان آغلار ییخدی منی پیاله تک گۆز آده

آیگون: عاشیق توراج، منیم اۇخودوغوم شئعردە اۇلان صنعت، سنین
شئعیرینده یۇخدور.

توراج: نیه خانیم شئعیرین جیغالیغی سنین نظیریندهیدیسه، من دە
جیغالی اۇخودوم.

آیگون: یۇخ! باشا دۆشە بیلمه ییپسن، اۇ بیرى بندینه قولاق آس!

یار یثیریدی، یارسیز چاندی آرانا آرالاندی، آرا سالدی آرانا

شاعیر دئییر آرانا

آلکئنه، آراننا

یایلاقلاردان چاتانلار

چاتیر گل سین آراننا

یای دا کئچدی، سرین گلدی آرانا آ دینسیز یئریدی، چات ایندی، ایندی

توراج: آی قیز جیغدا عاشیق یئرینه شاعیر قویوب منه دَبل اوخوما،
قولاق آس سۆزون او بیرى بندینه:

یالوار دیم کی قال دۆلانا داغدا بیز گل ائیلەیک آرامیزی داغ دا بیز

عاشیق یاندىق داغدا بیز

آراندا بیز، داغدا بیز

بئینیم ایلله برابر

دای اولموشوق داغ دا بیز

یار گلمه دی، تۆکلر اولدو داغدا بیز اغیار ایله گزدی داغدا، گۆزه ده*.

عاشق توراجین دَبل اوخوما سۆزو شاعیر ستاری دیللمک
مجبوریتینده قۆیدو. او، توراجا اۆز توتاراق دئدی:

عاشیق توراج! سنین باشین چتخمیر اۆزون ده ادبدن چتخیرسان.

آیگۆن دئییر: اوستاد ایجازه وئرسن شئعیریمی تاپشیریم، سؤنرا توراج

دا دۆرور، بیز ده دۆروروق. نجه دئییر:

یاز یاییندی، یایدا کئچدی، سریندی جان آلیشدی جیگر نارا سریندی

شاعیر، نه یه سریندی؟

گئتسه آیاق - سر، ایندی

آی حسرتلر، حسرتی -

قانین نییه سریندی؟

آچ سینه ن، یار آیاغینا سر ایندی چاتیلسا یاخشیدیر، چات ایندی، ایندی

ستار: عاشىق توراج بىلدىن كى شئىرىدە نە صنعت ايشلەنىپ؟ شئىر جىغالىغىندىن باشقا دۇداق دېمزدى دە. دۇداق دېمىز شئىردىن باش قورتارما بىلمەن عاشىق، ھۆنر مئىدانىندىن، صنعت مئىدانىندىن كىنار گىزمەلىدى. آيگۈن سازىنى آلىر، اۋزىنى دە قاين آتاسى نىن مەجبۇسىنە بوراخىدىر. بو ايله آيگۈن آلتىنچى مەلۇبو دا بىندە دۇشور.

ايندى سىزە ھۆراندىن «چاردانگە» ماحالىندىن اولان آدلى - سانلى، آدى ماحاللاردا گىزىن، اۋزى قاراداغ اۋلكەسىندە دىيار - دىيار، قارىش - قارىش گىزىپ، تۇيلار يولا سالان عاشىق «نارلى» دان دىيىم. عاشىق نارلى آيگۈن غائىلەسى باشلاندىن بو يانا ھۆراند ماحالىندىن ھىچ بىر يانا چىخا بىلمەمىشىدى. حتا گىرمادوز ماحالىندىن مېنجووان ماحالىندىن دۇستلار قۇناقلىرى تۇيا چاغىرىمىشىدا، گىندە بىلمەدىيىنە گۈرە، دىشى باغارسىغىنى كىسىر. اۋز - اۋزىنە دىيىردى:

آتام دىيىردى كى: اۋن قۇچاقلىق وارسا، دۇققوزو قاقچىپ قۇرتارماق، بىرى دە ھىچ گۈزە گۈرۈنمەمكىدى. بو فېكىر اچىرىسىندەيدى كى، قاپىدا آت كىشەنەمەسى گىلدى. بىلدى كى بو گىلن اۋزاق يۇلدىن گىلىپ، تۇي دىوتچىسى اۋلمايدى. دۇرۇب قاپىدا قۇناغىن قاباغىنا چىخىدى.

خۇش - بىشىدىن سۇنرا قۇناغى ائوۋ دىوت ائىلەيىر، قۇناق، يۇخ، ساغ اۋل يوبانارام، - دىيە، عاشىق نارلى يا بىر بۇغچا وئىر قايىدىر. بوغچانين اچىنىدە بىر كە قىند، بىر دە بىر مەكتۇب پاكاتى وارىدى. عاشىق نارلى مەكتۇبو اۋخويوب گۈرۈكى، بو پاكات گىرمادوز ماحالى نىن «اۋت كىندى»^۱.

^۱ - بو كىند رەھبلىك عاشىق حىسەن جىوانىن دۇغۇم يىرى اولۇب.

كندىندىن حسين جاوانىن باجىسى قىزى نىن طرفىندىن گلىبىدىر. اۇ يازىبىدىر: اوغلو ما تۇي توتورام. حسين جاوانىن يىرى بۇشدور. اۇنون يىرىنى دۇلدورا بىلن نىچە عاشىقدان بىرى دە سىنسەن. بو جۇمىعە آخشامىندان گلن جۇمىعە آخشامىنا قىر هانسى گۆن ائىلە يە بىلسەن گل!

عاشىق نارلى گۆروركى، ايش بىلە اۇلاندا، خدا آفرىنىن قولاغى نىن دىيىندە تۇيا گىندە جىكىدىر. دىمك اۇلماز بو ايش دە آيگۆنۈن قولاغىنا چاتسا، گلر اۇردا مىنى باغلايار، دۇستومون باجىسى نوەسى نىن دە تۇيو آجىلىغا دۇنر.

اۇ، بىر آز بىلە دۆشۈندىن سۇنرا اۇز - اۇزونە دىيىر: اشى! جۇجە ھاجانجان سىد آلتىندا قالاچاق؟ اۇلمك - اۇلمكىدى، خىرىلدا ماچ داھا نە - دى؟ قۇي گىندىم، اگر آيگۆنۈن مئىدانىندا باغلا تىسام، اۇردان آشارام اوت كندىنە باغلا تىسام دا، داھا مىندىن گىلىنى يىرى اۇلماز، تۇي دا مىنىم طرفىمدىن آجىلاشماز.

اۇ، بىلە - بىلە فىكىرلەردىن سۇنرا بىر گۆن آتىنى مىنىر - دۇرما گلىدىم، خدا آفرىنە طرف آيگۆنۈن مئىدانىنا گلىر. مئىدان آجىلىر. آنچاق نارلى بوردا اۇلان اوستادلارنى ھامىسىنى تانىيىر. بو اوستاد عاشىقلار دا عاشىق نارلى كىمى حسين جاوانىن باجىسى قىزى نىن اوغلونون تۇيونا دعوتدىرلر. حتا عاشىق آيگۆن اۇزو دە دعوتدى. آنچاق سۇز وئىرلىر عاشىق نارلى يا، گۆرك نە دىيىر:

چاردانگەنى گۆرى قۇيوب اينانىن
دۇست تۇيونا اىذن آلماغا گلىشىم

اينجىمىشىم دۇرد دىواردا قالماقدان
 دۇستلار يىلا ساز چالماغا گلىمىشىم
 ايدىن آلماناق صۇحبىتى، بىر دە اوستاد عاشىقلار يىن عاشىق نارلى يا
 حۇرمت گۇسترمەلرى، آيگونە دانىشماق امكانى وئرمىر. عاشىق نارلى آلىر
 اۇ بىرى بىندىن:

دیدیلمىشىم ناكسلىرىن قوردونسا
 قاقمامىشام چینه، هندە، اوردونسا
 چاغرىلمىشام حسين جاوان يوردونسا
 لاپ اۆرکدن اوجالماغا گلىمىشىم
 عاشىقلار «تارلى» يە بىلدىردىلرکى، عاشىق آيگون دە، بىز دە اۇ تۇيا
 دعوتىك. عاشىق نارلى آلىر سۇزون تاپشىرماسىنى سۇيله يير:

عاشىق نارلى ائىل يۇلۇندا سايىلدى
 سارى ياغ تىك ائىللىرىنە يايىلدى
 اگر بختىم ياتمىشىدىسا آيىلدى
 ائىل يۇلۇندا قول اولماغا گلىمىشىم
 سۇز قورتاراندىن سۇنرا عاشىق آيگون عاشىق نارلىنى بىر قۇناق
 كىمى حۇرمتلە قارشىلايىر. تۇي واخى چاتىر، عاشىق نارلى دا اوستاد
 عاشىقلارلا بارابار اۆت كىندىنە يۇلا دۇشن واخى آيگون آيدىنسىز تۇيا
 گىتمىكدن قىسىلىر؛ بىر دە اۇزونو ياسلى بىلىر. اۇدوركى تۇيا گىتمە يىر.
 آنچاق اوستاد عاشىقلار يۇللاندىقدا، يانلارنىچا اپاردىقلار عاشىق نارلى -
 نىن تۇيدان سۇنرا ائوينە گىتمەسىنە ايدىن آلىرلار.

گل سۆزۈ ئاشىت عاشىق نارلى نىن باجىسى اۇغلۇ و اۋز يىتىرمە-
سى اۋلان عاشىق «قالا» دان. عاشىق قالا تۇيدان گلير گۇرور دايىسى
اۋدە يۇخدور. سۇرۇشور گۇروركى، آيگۇنۇن مئيدانىنا گئىبىدىر. بو دا
آتىتنى مينيىر، خدا آفرينه يۇللانيركى، دايى ميني يىترينه اۋزوم باغلانيم؛
قۇيماييم داييم باغلانسىن؛ چۇنكو دايى ميني باغلانماسى منيم ده
باغلانماغىمدى؛ آما من باغلانسام، داييم، منيم ده بالالاريمى ساخلايا
بيلر آدى- سانى دا يىرىندە قالار.

عاشىق قالا اۋ زامان مئيدانا گليركى، گۇرور لىك كۇچوب يۇردو قالىب
وئانا. اۋز- اۋزۈنە دئير بىس، دايىسى باغلانلىب بندە دۇشوبدور.
اۋ، آيگۇنۇن يىتنى- يىتنى شىئەرلە عاشىقلارنى باغلادىغىنىنى نظره آلىپ،
يۇل اۋزۈنو بىر جىناس مۇخمىسى زمزمە ائەلەيىم، حاضيرلامىشىدى. اۋ بو
فيكىردە ايدى كى، جىناس مۇخمىسىن، عۆمومىيىتلە جىناس شىئەرىن
مئيدانى داردير. بىر ده بو شىئەر ھەلىك عاشىقلارنى اىچىنىدە
يايىلمايىبىدىر. بو قىز بىلە بىر شىئەر تاپا بىلمز. بونونلا اۋنۇن ال- آياغىنى
بىر يىترە يىغماق اۋلار.

اۋ، داھا بوراسىنى بىلمىردى كى، آتالار دئىيىلەر: سىن سايدىغىنى
ساي، گۇر فلک نە سايىر؟! يىئە دە بىلمىردى كى بو آيگۇن نە وورغون
وورموش بىر عاشىقىدى.

قالا آيگۇن ايلە قارشىلاشدىقدا، سازىنى كۇيىنگىندىن چىخاردىب دئير:
خانيم، گۇر آنالار نىجە اۋغلانلار دۇغوب. آيگۇن دئير: اىگىد اۋغلان
دۇغان آنالار جانيم قورىان، بويورون جاواب وئيرىم.

ایسته ینلر گلیر دسته، یاز کئچنده یاری داغلار
 آرالانجاق یار یاریندان، یار آغلاسا یاری داغلار
 حسرت ساییز حسرت حدسیز، حسرت لر ده یاری داغلار
 چتینلیکلر ایراقلادیر، آیری سالیر یاری، داغلار
 یئرسیز آغری، یئرسیز حسرت، یاری کسر، یاری داغلار
 آیگون دئییر: عاشیق قالا، آخی مؤخمس مجلیسین «باغلانما» غی یا
 «دوواق قاپدی» سی ساییلار. بس نییه دیوانی یئرینه مؤخمس اوخودون،
 اؤزو ده شئعرین نه بؤلگوده دی؟

عاشیق قالا: خانیم دؤرد + دؤرد + دؤرد + دؤرد یادا سگگیز -
 سگگیز کی اون آلتی اولور. اؤزو ده هر نه اولورسا اولسون، عشقین ترس -
 آواندی اولماز. یا آردینجا گلن بندینی اوخو یا بو اوینا قدا بیر مؤخمس
 اوخو!

آیگون: عیبی یوخدور اوخویارام:

قیش چنخاندا یاز گلنده، ائل داشینار یاز داغینا*
 یاز داغلاردان چاتیشانلار، گلر ائیر یاز داغینا
 ایسته ینلر گلین چنخاق، یایاقلارین یاز داغینا
 عاشیق گلین چالین سازین، قارا داغلی یازدیغینا
 آخی دئییر یازدیقلاری، داش جیگری یاری داغلار
 عاشیق آیگون عاشیق قالانین اوخودوغو شئعرین او بیر بندینی
 اوخویاندا، قالانین جانینا لرزه دؤشده. چاره سیز آلدی او بیر
 بندینی:

درد قانانسان آل نئشتیری، گل یاران یار، یارادی
 یاشاییشا یاراشیقدی، حتّا شئعرده یار- یار آدی
 چارا قیلار ساغلیغینی، یاخشی یارا، یار، یارادی
 تانری نه دن یاخشی یارا، آشی چیرکین یار یارادی؟
 یاراداندا آخی نییه، دیلکلری یاری داغلار؟!
 آیگون سؤرشور: عاشیق بو شئعرین اویناقلاری نه دیر؟

- جیناسدیر خانیم.

- داها نه اویناقلاری وار؟

- جیناسدان دا آرتیقمی؟

- وار، بیرری ده وار، سؤن بندى اوخویورام، اگر او اویناغینی تاپسان
 آزادسان.

- مگر شئعر قورتارمايیب؟

- خئییر قولاق آس:

آرلردن ایسی آلانلار، هر گزنده قالانی گز
 ائل قئیدینه قالان کسین، دردی داغ تک قالانی، گز
 یاراقلاندير قارا قاشا، داغ دره نی قالانی گز
 عشقین ایچن گئچنلرین، هئشته سرده قالانی گز
 سن ده یئتیر الده علاج، آیگونونو یارید، آغلار

عاشیق قالا بورا قدر بو شئعرین تخلص اولان بندینی اویرتمه-
 میشدی. بو شئعرین آیگوندن اولدوغونو دا بيلمیردی. آیگون شئعری سؤنا
 چاتدیراندا، شئعرین، آیگونون اوزوندن اولدوغونا گؤره عاشیق قالا سازینی
 ایکی اللى آیگونه وئردی. بئله گؤرن آیگون دندی:

شعیرین اۋیناغینی اۋیرن، هم ده بیل کی، بو شعر مۆخمس جیناس
اۋلماقلا برابر، بیر «دۇداق دیمز» شئعردیر. ایندی دوستاخانایا بویورا
بیلرسن!

عاشیق قالا زیندانا ساری یۇلا دۆشنده دئدی: آخی شئعری دۇرد بند
اۋخومازلارکی.

آیگون جاواب وئردی: نیه؟ عشقین ترس آواندی اۋلماز.

بئله لیکله بو دا یئددینجی باغلانان اولدو.

بورادا سیزه هاردان خبر وئیریم؟ کلیبرین «حسن اۋو» ماحالیندان،
حسن اۋو ماحالیندا عاشیق «لالان» دان. عاشیق لالان همیشه عاشیق
اۋروجون اۋخودوغو سبکده اۋخودوغونا، آدینا بالا اۋروج دئیردی. عاشیق
لالانین اوجا و جینگیلتیلی سسی واریدی. هارادا هانسی عاشیقلا بیر
مجلسده، بیر تۋیدا دۆشسهیدیلر، فیکری- ذیکری بو اۋلاردی کی، اۋ
عاشیقین سسینی باتیریب اۋزون تانیتدیرسین. آنجاق عاشیق لالانین
اۋزوندن هئچ بیر هاواسی یۋخویدی. اۋ، فقط عاشیقلاری یانسیلاییب
قیشقیرتی سالماغی، بیر ده چۋبانى باغیرماغی اۋزونده بیر باجاریق
بیلیردی. بو مغرورلۇغو و اۋز گەدن قورو تقلید
ائله مەیی سبب اۋلموشدو کی، اۋنو، باشقا عاشیقلا کیمی تئز- تئز تۋیا
آپارماسینلار. داها دۋغروسو، بیرىنین الی داش آلتیندا قالماسایدی، اۋنو
تویا آپارمازدی. داها پیس بو کی، کندلرینده اۋلان تۋیلارا یتمک- ایچمه-
یه ده چاغریلماسایدی، تۋیدا باشقا عاشیق اۋلا- اۋلا، بو دا سازینی
گۆتوروب تۋیا گلر و تۋیون عاشیقی اۋخویاندا اۋتا دئیردی:

عاشیق، سن مندن ایجازه آلمامیش، منیم کندیمین تویونا گلدییینه
گۆره منیمله دئییشمه لیس!

عاشیق لالانین چاغریلما دیغی تویا اؤزو ده ساز ایله گلمه سی بیر ده
بوی دانیشماسی، عاشیق ادبیاتینا اۆرکدن باغلی اولان، عاشیقلیق
رسملرینده آخساقلیق گۆرندده اۆزری پارچالانان ائل آغساققالی، ائلده
طايفادا سۆزونون بیرى ایکی اولمايان، بعضاً تویلاردا توی بگی سئچیلن
«کریم» کیشی یه چوخ آغیر گلیردی. او، یئنه ده بیر تویدا توی بگی
اۇلاراق، چاغریلما مایش گلن عاشیق لالانا هنج آغزینی آچماق ایجازه سی
ده وئرمیر؛ حتا اۇنون سازینی الیندن آلیب، اۇزونو ده تویدان چۆله
سالاراق، اۇنا دئییر: سازینی گندیب خدا آفرینده آیگۆندن آلارسان. اگر آلا
بیلسن بو هنده وره اۆزگه بیر عاشیق قویما یا جاغام. آتالار دئییبیلر:-
قاراجی نین آغساققالی دا قاراجی اولمالیدی. اگر سن عاغلی باشیندا
عاشیق اۇلا بیلسن، اۇزوندن سبکین اۇلسا، باشقا یئرلردن گلن عاشیق بیزه
لازیم دئییل. سن ده عاشیق پیرلر کیمی سازینی اۇرادان قورتارا بیلسن،
اۇردا اۇلان عاشیق خئیر اوللا، عاشیق ملیک، عاشیق پۇلاد کیمی قۇجامان
عاشیقلارین ایذنین آلارسان.

کریم کیشی بئله لیکله اۇنو الی یالین ائوینه ساری یۇلا سالیب،
سازینی دا خدا آفرینده آیدین مکتبینه گۆندردی.

عاشیق لالان، سازسیر قالدیغینا، و سازینی قورتارماق مقصدی ایله
خدا آفرینه ساری یۇلا دۆشمه یه مجبوریدی. او، گلیب آیگۆن ایله
گۆرۆشدۆکده، آیگۆن دئدی:

سازینین آرخاسینجا گلمه سهدین، سنایله ایشیم یوخایدی. سن سازیندان کنج، من ده سنین باغلانماغیندان کنجیم.

لالان جاواب وئردی:

خانیم، گل، دئییشمه میس منیم سازیمی وئر، چتیخیب گندیم.

آیگون: وئرمه سم نه اولار؟

- وئرمه سن ائله قیشقیررام کی، سنین قولاغین هئچ، بوتون مئیداندا

اولانلارین دا قولقلاری باتار.

آیگون: قیشقیریب، نهره چکیب قولاق باتیران، خانلاری لرزیه سالان

کؤراؤغلویدی. اؤزو ده حقیقی ناهق ائله یین ظولمکار خانلارین باشینا

قیشقیراردی. نه من ظولمکارام، نه ده سن کؤراؤغلو اولایبیرسن.

اؤ، بو سؤزلری دئی- دئی، عاشیق لالانین سازینی گتیردی، اؤزونه

وئریب دئدی: - مئیدان سنیندیر، قیشقیر گؤروم، نئجه قیشقیریرسان؟!

لالان سازینی کؤکلیر- کؤکلهمز چالا- چالا بو سؤزلری اؤخوماغا

باشلادی.

وطنیدن ایریلدیم نئچه ایللردی

گؤزو یاشلی گزیب، ائله آغلارام

اؤریم اؤد توتوب، آلیشیب یانیر

دردیمی اؤخویوب، بئله آغلارام

بئله گؤرن آیگون دئدی:

- عاشیق لالان یاخشی قیشقیریرسان؛ آنجاق بو اؤخوماق عاشیق

اؤروجون سبکینده دی. اؤزوندن ده بیر هاوا اؤخو، اؤز سبکینده بیر هاوا

اؤخو!

لالان: ائله بيليم بو هاوادان خوشون گلمه‌دی. ايندی ائله بير هاوا
اوخويارام کی، آغزین آچيق قالار. قولاق آس!

کۆنلوم قوشو اوچوب قوندو آدایا

آرازدان او تايي باخديم اوتانديم

گۆردوم يۆردوموزدا يادلار دولانيسر

جانيمي اۇدلارا ياخديم اوتانديم

آيگۆن: ساغ اول عاشيق لالان، ياخشى شئعرلر باشاريرسان، ياخشى
سۆزلر اوخويورسان؛ ولي بو اوخودوغون هاوا دا عاشيق اۇروجدان تقليددى.
اۇزوندن بير هاوا اوخو کی، باشقا عاشيقلارين سبکی اولماسين، عاشيق
لالانين سبکی اولسون!

لالان: خانيم اولما اۇرکن اۆسته دارى سريپسن؟ بئله بيلم دئيرسن
کی، بو يابادی، بو گبه. عاشيق لالان گرک بنده دۆشه.

آيگۆن: يۇخ عاشيق لالان، اۇرکن اۆسته دارى سرمه‌ميشم. هله سن
قارداشليغين ئۆبوتا يئتير، سؤنرا گيلئيلن! هله سن عاشيق لالان کيمي بير
هاوا اوخو، گۆرک لالان آدلا دا بير عاشيق وار؟ اگر بو هاوانى دا باشقا
عاشيقدان اوخوسان، البته بنده دۆشمه‌ليسن.

لالان: نييه؟

آيگۆن: بونا گۆره کی، اۇزوندن سبکی اولماييب، اليه ساز آلانا
چۆبانى دئيرلر. چۆنکو هر بير هاوانى چۆبان دا داغدا اوخوياندا، همان
عاشيقدان اۇيرتديیی و اونون اۇزو کيمي اوخويور. ولي سن اليه ساز آليب
الله قۇيسا اۇزونو بير ائل عاشيغى کيمي تانيديرسان. حالبوکی، چۆبان دا

سنىن كىمى يا سىندىن ياخشى اۇخويا بىلىر. بىلە اۇلدوقدا، سىنلە چۇبانىن
نە فرقى واردير؟

لالان سازلان سۆزە باشلايىر:

سنى باھار اۇل، مىن دە بىر گۈل
يىتىم قۇينونىدا - قۇينونىدا
باغدان كۈچن چاغدا بۇلبول
ياتىم قۇينونىدا - قۇينونىدا

آيگون دىللىنير: عاشىق لالان، بو ھاۋادا اۋزوندىن دىيىل، آنجاق كىمىدىن
اۋلدوغونو بىلىمك اۋچون اوستادلاردان ياردىم آلمايىم، اۋ بىرى بىندىنى
اۇخو!
لالان:

راضى اولما گۈل تىك سۇلوم
بىر باشلانيب سىنلە يۇلوم
عشقىندە مىن قىۋاىس اۋلوم
ايتىم قۇينونىدا - قۇينونىدا

عاشىق آيگون اوستاد عاشىقلار اۋز توتاندا، عاشىق مىلىك دىيىر:
بو ھاۋانىن سىكى دە عاشىق اۋرۇجداندى. اۋزو دە ظالىم اۋغلو دۈز
اۋرۇجون اۋزو كىمى اۇخويور، حتا اۋنون اۋسگوردويو يىردە بو دا اۋسگۈرۈر.
آيگون: عاشىق لالانا دىيىر: عىيىي يۇخدور شىئىرى تاپشىر.
لالان:

مىچنۇن ائتىدىن يۇخ گۇناھىم
سىنىسىز گۇيە قالخار اھىم

درد اوڭلونسۇ قۇيماشاھىم-

يىتتىم، قۇيىنىندا- قۇيىنىنىدا

اوستادلارنى نظرىندە بو دا باغلى سايلىدى.

آيگۇن وئردىيى سالى لالان دان آلىب، اۆزۈنۈ دە بىندە سالىدىردى. بو دا ائىل -

بىگى نىن دوستاقخانا سىنا قاتىلان عاشىقلارنى سىگىزىنجىسى اۆلدى.

سىزە ھاردان خىبر وئرىم؟ خىدا آفرىندىن. خىدا آفرىنىن اۆزۈندە و حىسنى

جاوانىن باجىسى ئۈەسى نىن تۇيۇندا «اۆزۈم دىل» ماحالىندىن تۇيا دعوت

اۆلمۈش عاشىق «گۈل درن» دن. عاشىق گۈل درنىن تۇيدا بىلە بىر شىئەر

اۆخوماغى:- «مىلىسە گىرىندە، نە شىئەر نە صىئەت» ... عاشىقلارنى اعتراسىنا

سبب اۆلۈر. آيگۇنۇن ياخىن قۇھوملارىندىن بىرى عاشىقلارلا بىرەر تۇيدايدى. اۆ

دا، بو خادىشە و اعتراسلارلا شاھىد اۆلۈر و عاشىقلار خىدا آفرىنە قايداندىن سۆنرا

ماجرانى آيگۇنۇن قولاغىنا چاتدىرىر. آيگۇن بو سۆزۈ ائشىدىندە دئىر:

ھەر بىر ائىلدار اۆز ائىلى نىن صىئەتىنى تىقىر ائىلەسە، آغزىنى يۇمماق

لازىمدىر.

عاشىقلار آيگۇنە دئىرلر:

- خانىم ! نىگران اۆلما، ائىلە مىلىسدە خىسايىنى اۆۈۈچۈنا قۇيدۇق.

اومودوموز واركى، بىر دە بىلە ايشلردن گۇرمۇيە.

آيگۇن دئىر:

- يۇخ. بو كىس بو خالىقنى بالاسى اۆلا بىلىمىز. بو ايشلر اۆزگە دىاردان

گىلىش قىدار دۆشمىندىن چۇخ، ائىلىمىزىن عادت- غىئەتلرىنە، ائىلىمىزىن

آداب- رۆسۇملارىنا لكە وورار. بو جۆر آداملار سىل خىستەلىگى كىمىدىر.

اگر آرادان قالديريلماسا، بۆتون اۆلكه-لره، بۆتون ماحاللارا يايىلىپ
خستەلندىرر.

اۋ، بو سۆزلىرى دئىندىن سۇنرا گۆل درنە بىر مکتوب يازىر و اۋنو
دئىشمە مئيدانىنا دعوت ائدەرک، علاوه ائله بىر كى، دئىشمە يە گلە سن،
ائلىگى اۋلان قاين-آتامىن مأمورلارى، سنى قۇلو باغلى گتيرە جكلر.
مکتوبون آياغىنا بارز و باشقا اوستادلارا قۇل چكدىرىپ يۇلا سالىر.
بئله ليكلە گۆل درنى مئيدانا گتيرىر. مئيدان قورولور. آيگون
ائشيتىدىي سۆزلىرىن اۋزويلە، اۋنا بئله نصيحت وئرىر:

عاشيق اۋزىينە ياتان شئعرلى
ائلىنە، اۋبانسا، خالقىنا يئتىر
خالقن اۋزىينە ياتماياندا شئعر
خالق دا گىجئلنىر، عاشيق دا ايتىر
گۆل درن دئير: عاشيق آيگون، هر بىر شئى زامانلا قاباغا گئتمەلىدیر.
هر زامانىن اۋزو اۋچون حۇكمو وار. سن زاماندا دالى قالىيسان. ايندى
خالق سندا گۆزلەمير. بو خالقا پولو قدر اۋخوماق لازىمدى. قولاق آس:

مجليسه گيرنده نه شئعر، نه صنعت
خزل تىك تۆكولن پولو گۇرورم
منه نه دخلى وار عاشىقلىق نه دىر
ايندى زامان چكن يولو گۇرورم
آيگون: عاشيق گۆل درن، منه بئله گلىركى بو خالق هئچ ! سن هله
اۋزونو ده تانىماييسان قولاق آس:

قيمت وئىر اۋزونە، اۋز صنعتينە

دۆشسەن دە بو يۇلدا مەن بىر چەتتە
 ئالەنچە ارزىش قۇي سۆز سۆھبەتتە
 ئالەن بىجەردىيى شۇراندا بىتتەر
 گۈل درن: عاشىق آيگۈن، سەن ھەلە بو خالقى تانىمايىپسان. سەن ھەلە
 جەھەنم! ھەتتا كەچەن عاشىقلار، كەچەن شاعىرلار دە مەن جە بو خالقى تانىما
 بىلمەيىپلەر! قولاق آس:

مۇعجۇزە يازىغىن غالىم كەلدى
 سابىرىن، وورغۇنۇم ئۇلۇم دەمىدى
 غەسكەر كەلدى؟ غالىم كەلدى؟
 ئۇزۇمۇ ئۇلاردان ئۇلۇ بىلىم
 گۈل درنەن بو سۆزۈ آيگۈنە زەھرىلى ئۇخ كەلدى دېدى. باشىنا سەلبە
 دېن كەلدى ئۇلۇ، دېدى:

عاشىق ئۇزۇنۇم ئۇلۇ گۇرۇرسەن يا ئۇلۇ؟
 دوزۇ يەيىپ، دوز قەبى سەندىرماق دوز دىيىل. بو خالقىن دوز-
 چۇرى، دوز- چۇرك بىلمەيەنەن بۇرۇندىن گەلەلە دېر.
 بو يۇل، سەن گۇرۇن يۇللاردان دىيىل قولاق آس:

شەئەرىت غەلەمىنە درىن باخ، درىن
 سەنئەت غەلەمىندە آرتسەن مۇشەرتىن
 دەدە غەلەمىن، دەدە شەمشەرىن
 چەكەلەيى زەھەمى ئۇنۇنە گەتەر
 گۈل درن: خەيىر خانىم، مەن ئۇ عاشىقلاردان دىيىلەم. دۇنيانەن باشى-
 آياغى بىش گۇندۇر. ئۇندىن ئۇترو مەن ئۇزۇمۇ سەخىنەتتە قۇيا بىلمەم. كەفەم

- كىف اولسون. آزدان دا چۇخدان دا گليرىم - گلير. قولاق آس گۇرنه
دئيرىم:

آختارىب تاپىرام واختدا- بئواختدا
منه تئز آلدانير اغىلسىز خالق دا
هر يئردە، هر ائودە، هر يىغىناقدا
خلوتى ارلىنى- دولو گۇرورم

سۇز بئله اولاندا. آيگون مات قالير. اۇرادا اولان عاشىقلار و شاعيرلر
اۇدسوز- اۇجاقسىز يانيرلارسا، هئچ بيرى، بير سۇز دئيه بيلمەيىر. اۇزو ده
گۆل درن بو اۇخودوغو سۇنكو بندى تۇيدا اۇخوماميشدى. اگر بو بندى
تۇيدا اۇخوسايدى، شايد تۇيا دا آجيلق دۆشهيدى. گۆل درنين، خالقين
اۆستونو اونلو گۇرمەيى، خالقا لكه وورماغى، اونون كيمليينى، عاشىقلار و
شاعيرلر بئلنديردى. بو، گندىب بىندە اولان عاشىق كيمى لرى داها
آرتىق يۇلدان چىخارماسين،- دئيه، هاميسى آيگونون ايسىگىنى دستكله-
يهرىك، سازىنى آليىب، اۇزونو آيرى بير داما سالديلار.
بو دا اولدو دۇققوزونجو باغلانمىش عاشىق.

سيزه خبر وئرىم خدا آفرين ماحاليندا عاشىقلى كندىندن. عاشىقلى
كندىندە قۇچاق بير اوغلان، آيدىندان قاباق آيگونە ائلچى يۇللانمىشىدى.
آيگون اونا يۇخ دئمىشىدى. او اوغلان، باشقا بير قىزلا ائولنمىشىدى سە،
آيگونون اونا گىتمە دىيىنە گۇره، آيگونون چۇخ آجىقلى ايدى.

ھەمىن اوغلانين تۇيونا گتيرمك اوچون، چۇخ عاشىقلارين قاپىسىنا گنديرلر؛ امما آيگۇنون ماجراسينا گۇرە و باغلانماق قۇرخوسوندان ھىچ عاشىق او تۇيا گلмир.

ھەريانا ال آتاندان سۇنرا گنديب «آران ديزمار» دان عاشىق چۇسگۇنو تاپير، آيگۇنون حىكايەسىنى دە اوئا آچيرلار. عاشىق چۇسگو دئير: مەن اۇزوم او حىكايەنى ياخشى بيليرم. ھئيلە - ھئيلە قىزلاردان يۇزو اولسون؛ ھىچ بىرى پرسنگيمە* دئيل. مەن اونون ياشيندان آرتىق عاشىقلىق ائلەمىشم. اونون ياشيندان آرتىق شئەر يازيرام. اۇزومون دە دىلييىمى ھامى بيلير. ھىچ او منىم مئيدانىما گلە بيلمز؛ ولى تۇيدا شاباش ھەرنە يىغىشسا منىم اولمالىدى. بىر دە مەنە بىر دىست پالتار آلمايسىز.

ھىچ يىردەن عاشىق تاپابىلمەين تۇپچولار، چاراسىز قالاراق، راضى لاشدىلار. عاشىق چۇسگو تۇيا گلىدى. تۇى باشلاندى. ھامىمىزىن ئويمىزدە تۇى - شىلىك اولسون، عاشىق سىى گلىين!

آيگۇن، او اوغلانا يۇخ جاوابى وئردىيىنە گۇرە چۇخ راضى ايدىكى، اونون تۇيونو بو اوستاد عاشىقلاردان بىرى ائلەسەن، بلكە ھەم خىرجى آز چىخسەن؛ ھەم دە تۇيو ياخشى تۇى اولسون. ولى تۇى صاحىبلىرى آجىقلى اولدوقلارينا گۇرە، بونلارەن ھەندەورىنە دولانمايدىلار. بئلە گۇرن آيگۇن دە اۇرونو اوينا قۇيمادىكى، قۇى تۇيلارى اۇزلىرىنەن سئودىيى كىمى اولسون.

بعضى يىرلەردە شاباش آز اولسا، و يا ھىچ اولماسا دا، بو يىرلەردە شاباش - نەردەن*، كۇنلۇن سئون قەدر چۇخ اولار. بونا گۇرە دە عاشىغى بىر پولا دانيشارلاركى، تۇى يىسەسەنە آغىرلىق دۆشمەسەن. عاشىغىن دا

كۆنلۈنچە جىب پولوسو* اۇلار. عاشىقلار بو يىرىن تۇيلارىندان ھمىشە راضى گىدلر.

عاشىق چۇسگۆنۈن بو اينىصافسىز دانىشىغىنى، سويون لىلنمەسى ايله بالىق توتماسىنى ائشىدندە، آيگۆنۈن جانىنا اۋد- آلاو دۆشدۈ. اوستاد عاشىقلار بو ماجرانى آچدىقدا، بو ايش اۋنلاردا دا آغىر گىلدى. ھر بىرى بىر ياندان دىدى: ظاليم اۋغلو ظاليم، بىر برابر، ايكي برابر آلايدىن؛ بىر بىلە دە اينىصافسىزلىق اۋلار؟!

نھايتدە آيگۆن ايله اوستاد عاشىقلار بو قارار گىلدى لر كى، ھمان تۇيۈن تۇى بگى سىنى چاغىرىپ اۋنۈنلا بو ايش بارەدە دانىشىسىنلار. آتلى يۇللایىپ تۇى بگىنى اىستەدىلر. تۇى بگى ائلە بىلدى كى، بوندان عاشىق چۇسگۆنۈ دئىشمە مئىدانىنا اىستەيە جكلر. بوناگۆرە اۋلجە گىتمە مزلەك ائلەدى. سۇنرا فېكىرلشدى كى، قۇى گىلدىم، اۋنلارى بىر جۆر راضى سالىم. گىتمەسم، گلىب بوردا عاشىقى باغلایارلار، بىزىم دە آدىمىز پىس اۋلار. تۇى بگى خداآفرىنە گىلدىكدە، گۆردۈ خنىير، اۋزلرى اىشتىباھ ائلە- بىرمىشلر. آيگۆن و اوستاد عاشىقلار بونلارین عاشىقلارینى باغلاماق فېكىرىندە دئىيلىمىشلر. بونون ترسىنە اۋلاراق، بگىن و عائىلەسى نىن فېكىرىندە ايمىشلر.

آيگۆن دىدى: بو ايشىن گۆناھى مىندندى. اۋدۈركى بو ايشى من قورتارمالى يام. عاشىق چۇسگۆنۈن دە سازىنى آلىب بو عاشىقلارین يانىنا سالمالى يام.

تۇى بگى دىدى: اگر سن بو ايشى گۆرسن، بىزە ياخشىلىغى اۋلماز.

آيگۈن جاۋاب وئردى: - نىگران اولما، سىزىن تۇيدا بو ايشى گۇرمم. آنجاۋ او عاشىق چۇسگۈنۈن، اۋز حاققىندان آرتىق آلدىغى پوللارى بورتاندىن تۇكمەلىم. تۇي قورتاراندىن سۇنرا اۋزانلى دا قايناتام گىلدە اونون آدام و عاشىق اولماماغىنى اۋنا ئوبوت ائتمەلىم.

اوستاد عاشىقلار دا بو سۇزو حاقلاديلار، تۇي بگى دە. آيگۈن تۇيلاردا آلدىغى خلعتلردن دە بير چادىرالىق تۇي بگىدىن گلىنە يۇللاماقلا، تۇي بگى تۇيا، آيگۈن دە عاشىقلارلا برابر اۋزانلى يا قۇناقلىغا گىتدىلر.

تۇي قورتاراندىن سۇنرا عاشىق چۇسگو سئوينەجك يۇلا دۆشور. اونون يۇلو اۋزانلى دان گىچمەلى ايدى. اۋزونون خبردن خبرى اولمايلاق، اۋزانلى - دان كىچىندە، بير نفر اۋنا دئير: عاشىق؟ خانىم سىزى چاغىرير.

چۇسگو: نە خانىم؟

- عاشىق آيگۈن.

بئله دئىندە، عاشىق چۇسگۈنۈن شاققى قورودو، قۇل - قانادى دۆشدو يانىنا. بىلدىكى عەلم ياتاجاق. اىستەدى گىتمەمزلىك ائلەسىن. گۆردو عاشىقلار، خانىم، جاماھات باخىب گۆرور. بو دعوتدن بۇيون قاچىرماق اولماز. چارەسىز آيگۈنۈن يانىنا گلدى.

آيگۈن سلامدان - كلامدان سۇنرا دئدى: عاشىق چۇسگو پوللارى تۇك يئره گۆرۈم عاشىقلىق حاققىن نە قَدَر اولوب؟

چۇسگو: خانىم! يۇل كىسمك، عاشىق سۇيماق بو عالام - آشكارا

اولمازكى، بيرى، بيرىنى سۇيىندا داغدا - داشدا، گۆرونمز يئرلردە سۇبار.

- بس سىن خالقى نىيە عالام آشكارا سۇيىندا، داغ - داشى يادىنا

سالمايدىن، داغ - داش ايندى يادىنا دۆشور؟

- نه من بیرینی سۆیموشام، نه ده بیرینه زور دئیشم. زحمت چکیب، زحمت حاققیمی آلمیشام.

- سندن باشقا بوردا نئچه اوستاد عاشیق وار، پوللاری چیخارت گدیک کسیدیین ده معلوم اولار، زحمت چکیدیین ده.

- خانیم، منه باخ گوروم، سن بیر عاشیقسان یا بوردا جاماها تا وزیر- وکیل سن؟

- خئییر عاشیق چؤسگو، من وزیر- وکیل دئییلیم. بیر ائلدارام. ائلدار ائلین قوروقچوسو اولمالیدی. ائلدار تالان سالماز، ائلدار چاپغینچی اولماز. ائلدار ائلین زحمتینی چکر. ائل ده ائلدار ی ساخلار.

عاشیق چؤسگو گوردو کی پیس یئرده آخشامالاییب، پوللاری چیخارتدی. اوستاد عاشقلار سایدیلا دئدیلا: خالقدان اؤز حاققیندان اؤچ قات آرتیق آلیسان. عاشیق چؤسگونون قوالچی- بالابانچی لاری دا بو سؤزو حاققلادیلا. آیگون اؤز قاینینی، عاشیقیدا بگی چاغیرماغا یوللادی. بگ گلدیکده، آیگون پوللارین ایکی حیصه سینی بگه وئریب بیر حیصه سینی ده عاشیق چؤسگونون اؤزونه و بالابانچی- قوالچی سینا. تۇیدا آلینان پالتاری دا، یولون اوزاق اولدوغونا گؤره بیر خلعت کیمی عاشیق چؤسگویه وئردی. بگ گؤتورمه مزلیق ائله دیکده، ستار ایله بارز دئدیلا: اؤغل، سن دب قویما، سن ناراحت اولما، بیز عاشیق چؤسگونون اؤز حاققینی اؤزونه وئردیک. بو پوللاری سیزدن آرتیق آلمیشدی.

تره بگی یولا سالاندان سؤنرا، آیگون ایله عاشیق چؤسگونون مئیدانی آچیلدی، نه آچیلدی!

آیگون سازینی دیلندیریپ، چؤسگودن سؤرۈشدۈ:

يۆز بئش ايل ياشادى ھانسى صنعتگر؟
 عۇمرونو كئچيرىرتدى مثل- بىر عسگر
 ھارادا دۇغولدى، سۇيلە سن ازىر
 جاواب وئر بو سۆزە، اولما لال عاشىق!

چۇسگو:

يۆز بئش ايل ياشادى عاشىق علسگر
 آل جاواب سۇيلويوم سۇزو مۆختصر
 كندى آغ كىليسە، ائلى كلبەجر
 بيلمەسن جاوابين مندىن آل عاشىق!

آيگۆن:

اولجە دى گۇروم كىمە وورولدى؟
 نە سبب اولدىكى، عشقى يۇرولدى؟
 قۇشا ياشايشى ھاچان قورولدى؟
 قىسىلما، سۇيلە دە، سازدا چال عاشىق!

چۇسگو:

اۋ صحنە بانويىگە وورولدى ازل
 محرم ائلەدى عۇمرونو خزل
 قىرخ ياشدا اتولندى آلدى، بىر گۇزل
 قازاندى ائلينە دۇولت، مال عاشىق!

آيگۆن:

آيگۆنم، سازىنى قۇيموشىدو يئرە
 ندنسە چالمادى چكىلدى گئرە؟

كىملرىن ئوينىنىش بۇ خىر گىرە؟

دۈز مەدى بۇ درە سۇھراب- زال عاشىق!

چۇسگو:

قوربانىن اۋلىمەيى قۇيدوردو يىرە

ياس توتدو يىزنەيە، چكىلدى گىرە

ظولمكار ئوينىنىش بىدخىر گىرە

ظاليمىن كۇكسونە سالا خال، عاشىق!

عاشىقلار سۇزو وئردىلر عاشىق چۇسگويە. عاشىق چۇسگو قاباغا

دۆشوب دئدى:

گلگىلىن ياخىنىا، دانيشما گىنىدىن

سۇز آغىر اۋلسا دا اينجىمە مىدىن

اوستادىن، ماحالىن ايسىتىرم سىدىن

نەيىنى دىستانا سالىدى دا گىتىدى؟

آيگون:

اوزاقتا دئىيلىم، ياخىنىام سىنە

اۋ يالان حربەدى گليرسىن مىنە

گۈيچەدىن آد آلىدى، لاپ دۇنە- دۇنە

آدىنى دىستانا سالىدى دا گىتىدى

چۇسگو:

ھارادان يىنەندى؟ ھارادان آلىدى؟

بىس نەدىن اۋخودو؟ بىس نەدىن چالىدى؟

اۋنون يازديقلارى، كيملىره قالدى؟
نەلىرى اۋخودو چالدى دا گئتدى؟

آيگۈن:

يانشاقدان بېەندى، يانشاقدان آلدى
حقيقت اۋخودو، حقيقت چالدى
اۋنون يازديقلارى ائللەرە قالدى
تجنيسلر اۋخودو، چالدى دا گئتدى

چۇسگو:

اوستادى كىم اولدو؟ ازلىدن اۋنون
باغرىنا اۋد دۇشيدو گۇزلىدن اۋنون
گئىنىدە آينىنە آبىدى دۇنون
چۇسگونون قلىبىنى آلدى دا گئتدى

آيگۈن:

ازلىدن عالىنىن شاگىردى اولدو
اۋنونلا دۇلاتىب، صنعتىه دۇلدو
گۈن كىمى ياشادى، گۈل كىمى سۇلدو
ائللرین قلىبىنى آلدىدا گئتدى

اوستادلار مئيدانى آيگۈنە وئردىلر. ۋلى آيگۈن عاشىق چۇسگودن
قۇرخور. عاشىق آيگۈن دە قۇرخاندا ائله شئعرلر، ائله قالىبلار يادينا
دۇشوركى، طرف مات قالير.
آلدى آيگۈن:

بۆلبول دۆشوب يار باغينا، قۇنوب نارين يارباغينا
 جەھەتەيلە ماھنى قۇشور، سئوگىلىمىن قۇلباغينا
 چىچكلرى سىرغا كىمى، آسىر يارين قولباغينا
 بىر دە گلىب منى گۇرور، اوچور اۋنون سۇراغينا
 مىندىن اۋنا سۇز آپارىر،
 ھىرنە دئىسم دۆز آپارىر
 گزىسم ھاردا ايز آپارىر،
 آيرىلىقدان كۆز آپارىر
 چۇخ چاليشىر دىندىرمەيە، غۇروروندىن ائندىرمەيە
 تۋى آتينا مىندىرمەيە، قبول ائتمىر يار ناداندى

چۇسگو: خانىم؟ نە اوجونو توتوب اوجوزلۇغا گىدىرسن؟! سىنىن بو
 شئىرىن نە مۇخمەسدى، نە جىغالى مۇخمەسدى، نە بىشلىكىدى، نە بىلىم اۋز
 - اۋزۇنە نە اۋخويورسان؟ خالقى باغلاماق اۋچون، خالقىن سازىنى
 آلماقدان اۋترو ھىر فىرىلداقدان چىخىرسان.

آيگۇن: عاشىق چۇسگو، اگر شئىر يازماسايدىن، شايد بو سۇزونو
 قبول ائلەيەيدىم؛ ۋلى شئىر يازىرسان، اۋزون دە بىر عاشىق كىمى ائلىدىن -
 ائلە گىدىرسن. مىن دە ھىنچ فىرىلداقدان چىخىمىرام. عاشىقلىق سىكىندىن
 چىخسام، عاشىق ادبىياتىندا اۋخونان شئىرلردىن اۋخوماسام، بو اوستاد
 شاعىرلر، اوستاد عاشىقلار، آلىما دۇيرلر. شئىرىن جاوابىنى وئىر.

چۇسگو باشلايىر:

خانیم، بو شعر دئییل. شعر ده اولسا، عاشیقلىق ادبیاتیندا یۇخدور. نه اؤزونه عذاب وئر، نه منه! پوللاریمی دا آلدین، آلاہ آتانا رحمت ائله سین، یاخامدان ال گۆتور، قوی چنخیم گئدیم!

آیگون: اگر اوستادلار دا بو شعردن اوخوسالار، اونداسؤزون اولاییلر؟ چؤسگو: نه بیلیم؟ شاید ده سنله ال - اله وئریلر، حاق - ناحاق، جاماها تین سازلارینی آلیب، اؤزلری نین مئیدانلارینی گئنیشلدیریرلر. اؤنون سؤزو بورایا چاتاندا، عاشیق پولاد قاباغا یئرییب دئییر: اوغول قولاق آس او بیرى بندینه:

باہار گلیب گۆنلر ایستی، کؤلگه سالیر آغاج باغا
ایستیر منی قویوب بوردا، ظالیم قیزی کؤچه داغا
سئیر ائله یه قجه لر ده، هردن ائنه قیترخ بولاغا
مؤمکون دئییل قالام کؤچه، من آراندا، او یایلاغا
عشقین جامین ایشمه لی یم،
کرم کیمی کؤشمه لی یم
ارضومدان کؤشمه لی یم^۲،
اردهاندا دؤشمه لی یم
دیشلریمی یۆلدورماغا، عشقی یارا بیلдіرماغا
رقیبه نی اۆلدورماغا^۳، رقیبه لیک آناداندی

۲ - قافیہ لر یۆزولماسین، - دئیہ، بو میصرالارین قافیہ کلمہ لر دانیشیق دہلینده یازیلیدیر.

۳ - بو میصرالار قافیہ لنسین، - دئیہ، دیلیمیزین آردیجیلیق قانونندان واز کچیلیب.

سۆز قورتاردی. عاشیق چۆسگۈ دئدی:

- آلاھ اۆستۈزە اۆد تۆكسون، بئله بیر شئی یۇخدور. ایستیرسیز منیم
ایمیدن سازیمی آلمانغا بو جۆر پرده چکه سیز.

بو سۆزو ائشیدن عاشیق ملیک دئدی:

- اؤغول بیز هئچ کیم ایله قانلی دئییلیک، هئچ کیم ده بیزیم دده-
میزی اۆلدورمه ییب. بیزیم آیگون ایله اۆلماغیمیز دا،- ادبیاتا زور
اۆلۈنماسین دئی، دئیشمه مثیدانلاریندا اۆلوروق. داها سنین بیلیگین
آزدیر، بیز نئیله یک؟ اۆ تۆی، اۆ تۆیانالیق، بو دا سنین بیلیگین.
عاشیقلىقدا بو قرار وارکی، دئیشمه اۆلاندایلیگی آزا اۆلاندلار بیلکلی
عاشیقلار باغلانیر. سنین بیر سیجیرلهمه شئعیریندن، سیجیرلهمه
گۆز لملهمه سیندن باشین چىخمیر. اینانماسان بیر بندنینی ده من اۆخویوم
گۆر سندن سووایی هامی بیلیر یا یوخ؟

چىخمازیدی چىخاردانی، آناسیدی اۆنۈ باشدان
اگر منی ایستهییرسن، دئیم یارا دور اۆباشدان
کۆراؤغلو تک آلیب قاجیم، ایش سۆووشوبدور ساواشدان
آلیب ترکه کئچیم گلیم، آت اۆینادیم داغدان داشدان
داغدا- داشدا هارای سالیم،
دۆشسون ائله های- هاراییم
باشاچاتسین قیل و قالیم،
دستان قۇشوب سازدا چالیم

من آیدیندان توتوم سۇراق، تۆی گۆنۈنده ائدیم قۇناق
یازسین بیزه واراق - واراق، اۆ یازدیغی جانا - جاندى

عاشیق چۇسگو دئیر: آلاھ آیدینین دا ائوینی ییخسین، سیزین دە.
عاشیق ملیکین سۇزو قورتارانداں سۇنرا عاشیق آيگۇن، اوستادلارین
ایجازەسی ایله عاشیق چۇسگۇنون سازینی آلیب دئیر: ائلین الی دارا
دۆشندە، ائلین آتگینی کسن ائلدار، فلگین دار گۇنونو دە نظردە توتسون
گرک. سۇنرا قوالچی- بالابانچی لارین حاقلارینی آییریپ اۇزلرینە وئیریر. -
عاشیق چۇسگۇنون دە حاققینی عائیلە سینە وئرسیز دئیە، اۇنلاری یۇلا
سالیرلار. اۇنلار گئندن سۇنرا، عاشیق چۇسگۇنو دە گتیریپ بندە
اۇتورورلر. بو دا اۇلور اۇنونجو باغلانمیش عاشیق.

اۇن سکگیز ماحال قاراداغان اۇن عاشیق بندە دۆشندن سۇنرا، یئنه
دە عاشیق آیدیندان بیر خبر اۇلمايیر. آيگۇن دئیر: بئله لیکلە اۇلماز. بۇتون
ماحاللاردا بو سۇزو یایمالی یام کی: - بیر آیا قدر آیدین تاپیلماسا،
دوستاقخانادا اۇلان بو عاشیقلارین اۇنونو دا اۇلدورمەلی یم، بلکە بو سۇزدن
قۇرخالار، اۇنون باشینا نه گلدییینی گلیب دئیەلر.

شاعیر بارز دئیر: یاخشی، آمما قئیزیم، بیر نئچە گۇن دە مۇهلت وئرا!
گئنه دە تاپیلماسا، سنین دئییین کیمی بیر شار بوراخاریق*؛ بلکە بندە
دۆشن عاشیقلارین عائیلە لریندن، ایستکلی لریندن بیر ایشیق یۇلو اۇلا.
بو سۇزو ستار دا حاقلايیر. ستار، خئیراوللا، ملیک، بارز و پۇلاد بو
سسی هر دییارا یاییرلارکی: اگر آیدین تاپیلسا، عاشیقلار باغیشلاناچاق؛
تاپیلماسا، بللی دئییل ایش هارایا چکە.

آیدینین ایتەمەسی نین اوج- قولاغیندان، اهرده باغلانیب بندە اۇلان
عاشیق ایمزین بیر بالاجا خبری واریدی. زنداندا، بو بارەدە بیر آرجا عاشیق

«آدا» یا صۇحبىت ائله مېشىدى؛ آما اۋندان سۇز آلمېشىدى كى، بو سۇزو ھىچ كىمە آچماسىن. اۋ بىلە بېلىردى كى، اۋنو شايد اۋلدورموش اۋلسونلار. عاشىق آدا دا اۋنون تاپىلماسى ايله اۋز قورتولوشونون مۆمكون اۋلماسىنا، تاپىلمادىقدا حبسدە قالاچاغىنا دۆشۈنىدە دئدى: بىر عاشىقدان اۋترو نىيە بىزى اۋلدورەسىز؟ خالقىن ارى ايتىب بىزە نە؟ آيدىنىن توتولماسىندان اۋلسا- اۋلماسا عاشىق آيمزىن خبرى اۋلا بېلىر.

بو سۇز ايله اوستاد عاشىقلار عاشىق آيمزى چاغىرىب سىلكەلەپىرلر. اۋ دا دئىير: واللاھ منىم اۋلوم- دىرىمىندىن خبرىم يۇخدور؛ آما ائشىندىيىمە گۆرە، آيدىن اھردە بىر تۇيدا اۋلاند، انگرىدلى كالىش خانىن عاشىقى «عاشىق كالواى» دا اۋرادا وارىدى. عاشىق كالواى، ھمىن تۇيدا چالىب- اۋخويان عاشىق آيدىنا زاكاس وئرىب، «سكىنە داىى قىزى» ھاواسىنى اىستەدى. اۋ دا اۋخومادى كى، اۋ عاشىق ھاواسىندا دئىيل. عاشىق كالواى دئدى: عئىبى يۇخدور؛ «گل آل منى سروان» ھاواسىنى اۋخو! اۋ دا زاكاسىنى قايتارىب اۋزۈنە وئردى و دئدى: آپار وئر باجىنا، باجىن اۋخوسون!

دۈە كىمى كىنلى آدام اۋلان عاشىق كالواىن درەدە دە آدامى وار، دىواندا دا. اۋنلار، آيدىنى ايت- بات ائله مكلرى دە مۆمكودور.

عاشىق آيمزىن سۇزو دۆز ايدى. اۋ، بېلىردى كى، عاشىق كالواى ھمىشە دئىير: بو عاشىق عادت- عنعنەلرىنە، عاشىق ادبىياتىنا باغلى اۋلان عاشىقلارى سىخما بۇغمويا سالماق گر كدىر. سالماسان، آداما پاتاوا اۋلارلار. ھابىلە كالواى ياخشى بېلىردى كى، بو جۆر عاشىقلار، ئمىدانى

آچىق اۇلسا، اۇنون كىمى (كالواى كىمى) عاشىقلار يىن گۆنۈ- روزگار ي اۇلا بىلىمىز.

اۋ، آيدىندىن آچىق آچماق مقصدى ايله، اربابى كاللىش خانا بىر عرىضه يازاراق، اۇنا دئىمىشىدى: عاشىق آيدىن منىم حۇرمىتىمە دىيىب، منى آسگىلىدىبىدىر. بو سۆز ده عاشىق كالوايدىن آرتىق كاللىش خانا دىمىشىدى.

آيدىن يۈلو انگىردىن كىچىر، گىندىن^۴ اۋستوندىن ساويلير، مرضولودان مئشە پارايا آشىردى. اۋرادان دا كلىير چايى آشاغى گلير، عاشىقلىدان و حيدر كانلىدان كىچىندىن سۇنرا خدا آفرىنه چاتىردى. كاللىش- خان بونو نظره آلاراق، عاشىق كالوايا دئىمىشىدى: تۈيۈن قورتارما واختىنى منە بىلدىر. قالان ايشلر ايله ايشىن اۇلماسىن!

تۈيۈن قورتارما واختىنى كالواى كاللىش خانا خبر وئىرن كىمى، كاللىش خان يۈل- يۇلاغالارا آدام قۇيۇپ، - الينده ساز اۇلان آدام بو يۇللاردان كىچىسە، توتۇپ خانلىغا گتىرىن!- دئىمىشىدى.

مخلص عاشىق آيدىن تۈيو قورتارىپ، گلىب اۋ يۇلدان كىچىندە ياخالانىپ كاللىش خانىن يانىنا گتىرىلمىشىدى. چۇخ دۇيولدىن، سۇيولدىن، سازى سىناندان سۇنرا، عاشىق آيدىن عصبى لىشىپ دئىمىشىدى: بئله- بئله خانلار يىن نسل يىن اۋزوندىن گۇتورولمەلىدى.

كاللىش خان بو سۆزه بئله جاواب وئرمىشىدى: گۇرك كىم - كىمىن نسل يىن آرادان گۇتوره بىلر.

^۴ - انگىرد و گىند كىند آيدىرلار.

کالیش خان عاشیق آیدینی قاراباغ گۆندرمک اوچون زندانا سالدیر میشدی.

قاراباغ خانلارینین سون واختلار پیچاقلاری کوتلیب، مثیدانلارینین دارالدینی اوچون ده، اولنلارین بیر ایش گۆره بیلمه یه جکلرینی باشا دۆشوب، اوزو عاشیق آیدینی اولدورمه فیکیرینه دۆشموشدو.

کالیش خانین ائوینده اولان نؤکرلردن بیر، عاشیق ایمزین ده آروادینین قۇھوملاریندان اولوردو. او خانین بو فیکیرینی اوخویوب، بو خبری ایمزین آتا- آناسینا بیلدیر میشدی.

ایمزین قورولماسینا یول آختاران آتا- آناسی، آیدینین تاپیلماسی ایله عاشیقلارین آزادلیغی مۆمکون اولاجاق،- شرطینی ائشیدن ساعت، کالیش خانین نؤکریندن ائشیتدیکلری خبری، بیر چاپار آتلی واسیطه سی- ایله خداآفرینه چاتیرماق ایستیرلر.

خبرچی او زامان خداآفرینه چاتیرکی، اوستاد عاشیقلار، عاشیق ایمزی برکه قۇیموشدورلار. بو خبر اولنلارا چاتدیقا، ائل بگی نین آتلی لاری، اوستاد عاشیقلار، آیگون، بنده دۆشن عاشیقلارین نئجه سی نین عائيله سی- ایله بیرلیکده آتلاتیب، انگرده طرف چاپیرلار. اولنلار او یانندان انگرده گلنده، عاشیق ایمزین آداملاری دا اهردن اورایا گلیرلر. گلنلرین هامیسی او زامان انگرده چاتدیقلار کی، کالیش خانین آتلی لاریندان بیر یالینده «یئددی آچیلان» آیدینین باشی اؤستونده دایانمیشدی. کالیش خانین نفسی هله لیک ایستی اولسایدی دا، آتی، داها یورقالیق دان دۆشموشدو.

خان قاباقدان رعیتلرین گۆزلری نین اودونو آلدیغینا گۆره، اولنلار هئج ایش گۆره بیلمیردیله. آنجاق آیدینی آختارانلارین کنده تۆکولمه سی و

خانین سیرتینین اۆزه چىخماسى ايله اھالى يە مئيدان آچىلىپ، جورأتلىرى آرتدى. خان اھالى نىن ياباسى نىن، شانا- كۆركلىرى نىن آلتىندا قانىنا غلتان اۆلدو. خانىن ھندەورىندە اۆلان ساتقىنلار دا قاجىب آرادان چىخدىلار؛ ولى عاشىق كالواى جاماھاتا ياخالاندى. عاشىق كالواىن آروادى نىن اوستادلارا، آيگۆنە يالوارىب: - منى باشسىز قۇيمايىن - منى باشسىز قۇيمايىن، - دئمەسى، آيگۆنون، اۋزونون چكدىيى آغرى - عذابلارى، دۆشديو دردلرى سىنما پردەسى كىمى گۆزونون قاباغىنا گتىردى. آيگۆن قاباغا يىرييب، جاماھاتا اۆز توتوب دئدى: ايدن وئرسز بو عاشىق كالوايى عاشىقلىق جزاسىلە جزالاندىراق. ھامى بو ايشە راضىلىق دئردىكە، ايدىن ايله عاشىق كالوايى گۆتوروب، خداآفرىنە گلدىلر. عاشىق كالواى دا بىندە اۆلان عاشىقلار قارىشىدى. خداآفرىندە آيدىن مەكتەبى بىزدى قوربانلار كىيلىپ، شىلىكلر قورولدو.

عاشىق آيدىنىن آتاسى ائل بگى، بىندە اۆلان عاشىقلار، موغاندان طرفىندىن عۆمورلوك اۆلاراق اۆ تايا سۆرولمەكلرىنە امر وئردى. اوستاد اۆلمايىنجا اللرىنە ھىچ واخىت ساز آلمايىچاقلىرىنا سۆز وئرن عاشىقلار آسلاندوز يۆل ايله موغانا سارى يۆلا دۆشودلر.

اۆ گۆندىن عاشىق آيدىن دا اۆزلىرىندە عاشىقلىق گۆجو بىلمەيىپ سازلارنى صداقتلە مەكتەبە تحویل وئرن عاشىقلار مەكتوبلار يازىپ، عاشىق ملىك، خىراوللا، پۇلاد، بارز و ستار تربىەسىلە عاشىقلىق يۆل - يۇلاغاسى اۆرنەمك اىستەينلىرى خداآفرىنە چاغىردى. بوندان بىرى عاشىقلار، عاشىقلىق تربىەسىنى اوستاد عاشىقلاردان اۆيرتەر، دۇغرو، دۆزگۆن و

حقيقى بىر عاشىق كىمى قاراداغ و آذربايجانين باشقا بۇلگه لرينه يايىلىرلار. ايندى گۇرك نئجه اۇيرتيرلر؟ «مۆخمس وزنينده دۇرد قات»:

آخى سنین گۆزلىرىندن، شيرين- شيرين سۇزلىرىندن

من گۇرنى گۆلوش ياغير، گۇتوردويون ايزلىرىندن

اۆزىينده سىر گىزلىتمه، آغرىنى اۆز دىزلىرىندن

نه باخىرسان فاغير- فاغير؟ گل دۇلناق باغى مارال

بو بند اۇخونوب قورتارانندان سۇنرا عاشىقلاردان بىرى قاباغا يترىيىب

دئير: بو اۇخودوغوز مۆخمس دۇرد قات بىر شئعردير. بو دۇرد بئيت

شئعيرين سۇن مىصراعلارى آيرىلىپ آرديجىل اۇخوندوقدا، آيريجا بىر

گرايلى شئعري اۇلور. قولاق آسين:

شيرين- شيرين سۇزلىرىندن

گۇتوردويون ايزلىرىندن

آغرىنى اۆز دىزلىرىندن

گل دۇلناق باغى مارال

همين عاشىق سۇزون سۇن بۇلومونو اۇخويوب قورتارانندان سۇنرا، بىر

عاشىق قاباغا يترىيىب دئير: عاشىق! اۇ مىصراعلارى كى يارى بۇلوب سۇن

بۇلومونو اۇخودون، ايندى ايلك يارى بۇلوملرينه قولاق آسين! اۇردا دا بىر

گرايلى شئعري واركى، دوستوموز اۇخويان گرايلى نين بىر كلمه سى ده

اۇنون ايچينده يۇخدور:

آلير گۇرك نئجه دئير:

اۆزىينده سىر گىزلىتمه،

آغرىنى اۆز دىزلىرىندن

نە باخىرسان فاغىر - فاغىر،

گل دۇلئاق باغى مارال؟!

بىر آيرى عاشىق قاباغا گلىپ دئىير: عاشىقلار! بو يازىلان دۇرد قات شئعرىن يىنددى مئيدانى وار. اۇ دا بودوركى، بىر عاشىق مۆخمسى دىر؛ اۇزو دە قوشايارپاق مۆخمسىدى. اۆچ نۇوع دە گرايلىسى وار. بىر نۇوع دە مثنوى شئعى بو مۆخمسين مىصراعلارىندا گىزلىنىپ، بىر چارپارا شئعى دە اۋنون مىصراعلارىندا گىزلىنىپ. چارپارادا بىلدىيىنىز كىمى ايكىنجى مىصراعايلە دۇردونجو مىصراع ھم قافىيە اۋلور. گۈجلو يازان شاعىرلر دە ايلك مىصراعايلە اۋچونجو مىصراع دا ھم قافىيە اۋلور، اۇزو دە ھر اۋخويان ملاپناھ، ھر قاطيرچى موراد اۋلماز،- دئىيە، شئعى دۇرد بۇلندە، بو ساياق اۋلا بىلمز. بو شئعر يازىلاندا ائلە يازىلىپ كى، بىر اۋخوناندا بىلمك اۋلموركى، ايچىندە نئچە شئعر وار. شئعرلرە بۇلوندە دە، آخساقلىغا راست گلمىر. ھر شئعر اۋزونون مۇوضوع، سۇن، ردىف، قافىيەسىنى قورويا بىلىر. آيرى بىر عاشىق قاباغا يثرىيب دئىير: بو مۆخمسين اۋ بىرى بىندىنە قولاق آسىن! بىر عاشىق دا اۋنا قۇشولور:

گزیب باغدا تۇك آزارى، آرا دردىم، سن اۋل حالى

اۋركن اۋستە سرمە دارى، آل باشىمدان قال - ماقالى

اۋ چئھرەدن سىل غوبارى، گۇستر منە آى جمالى

ھنى دۇلئانما ساغىر - ساغىر، گل سئىر ائدك باغى مارال

سۇز بورايا چاتاندا، بىر عاشىق قاباغا يثرىيب دئىير: آخى آزارى ایلە

حالى ھم قافىيە اۋلمور؛ نەجۆر قۇشا يارپاق دئىيرسىز؟

بىر آيرى عاشىق دئير: دۆزدور! قۇشايارپاق قافىيەلريندە آخساقلىق
گۆرونور؛ آنجاق گرايلىلارين هر ايكيسى هم قافىيە اولماماگۆره بو جور
يازىلىپ.

شئيرين سۇن بىندى:

دۆلانديرما دئمەدیم من، آجى هيجران شله سىنى؟
اۆركده درد، باشيندا چن، تاپ كرمين آلە سىنى
آغير توتما دۆنيانى سن، اوچورتماسان قلعه سىنى
حيات كئچر آغير - آغير، مئيدان آلار ياغى، مارال

سۇن

ساز اوغروسو منظومه‌سی

اوغرولارین باشچیسی	شهری گزیردی گؤرور
بیر سئویملی آلتی	بیر اوغلان السده وورور
یامان دۆشدو بئینینه	دوروب اؤنو دینله‌دی
بو سئوودیگی آلتی	اوغرو بگی نئیله‌دی؟
امر وئردی بو آندا	او آلتی گتیریمن
داغیتمالی اولسادا	سؤز لیریمی بیتیرین
وئردی فرمان یوللادی	اول ساز بندین یانینا
خوشلوق ایله وئرمه‌سه	بولاشدیرین قانینا
وارید اولدو تۆکانا	اوغرولارین بۆتونو
گؤزو چیخدی کله‌یه	سازیند دویجاق اۆتونو
نه ایش واردی، بیلیمیرم؟	سازیند دئدی بونلارا
گلنلرین باشچیسی	بوخۇ ووردو قۇللارا
بو آلتین بیرینی	ایسته‌ییدی آغامیز
سازیند دئدی آپارین-	مگر واردی داوامیز؟
قۇل باغلاماق دۆز دئییل	میلّت گۆرسه پیس اولار
دیللنمرم اینانین	دینسم اگر سس اولار

بىر آزين دا من چكىم	بىر آز خرجين اوده يىن
مۆفته وئىر مالين كيم ؟	من دئيمىرم سىز دئىين
يۇخدور منىم اينانين	آيرى يئردن گليرىم
اۆزو دۇنسون زامانين	يۇخسا مۆفته وئىردىم
نە دە منە زۇر دئىين	نە باغلايىن قۇلومو
نە كىمسەدن حق يئىين	نە كىمسەيە ظولم ائدىب
سازىند گۇردو قانان يۇخ	چۇخ نصيحت ائىلەدى
گلىب بونو آلان يۇخ	اللىرىندىن بونلارىن-
ولى آچىن قۇلومو	سۇيلەدى كى، ساز سىزىن
ساتىن آلام اۋلومو	باغلى قالسا قۇللارىم
هئىچ كىمسەيە آچمارام	اينانين كى بو سىيرى-
اۋز سۇزومدىن قاچمارام	سۇزوم بىردى، دىلىم بىر
بىرگون ايشىز اينانين	يئنه منە دۆشەجك
همدميىدى قانانين	قانماز ايله دانىشماز
حلال اۋلسون ساز سىزىن	قۇلوم آچىن آپارىن
اۋلار خوش آواز سىزىن	خاطرينه ديمەسز
لعل دنەلى سۇز اثر	هئىچ بىرىنە ائتمەدى
اينصافليىدى مۆختصر-	باشچىلارى نياز چۆن

دندى: آچسام قۇلۇنۇ	دندىررسن بىزىم چۆن؟
قاندىردى كى چالارام	ساز بند باش ايله، گۆجون
قۇللارنى آچدىلار	باسدى باغرا سازىنى
اوغروللار قىش گۆنۇ	ياشىلداتدى يازىنى
راضى اتىدى اۇنلارى	بىر ساز وئره گئىدەر
وئرمە يەلر پول پارا	اوزون آزاد ائىدەر
آلىب يۇلا دۆشدولر	الى دۇلو اوغۇرولار
ساز بند غمە بۇغولور	گئىدى سئوينجك اۇلار
آپاردىلار بگه ساز	باسدى باغرا چالماغا
هر نه چالدى اولمادى	آز قالدى جان آلماغا
سۇيلەدى: آى نادانلار!	من گۆرنى وئرمە يىب
آلدادىبىدى سىزى اۇ	هئچ بىرىنىز بىلمە يىب
آند اىچدىلر: دىندىرىب	اۇز الىندن آلمىشىق
اليمىزدە آشكارا	تۇرباسىنا سالمىشىق
سن گۆردويون اولماسا	بو دا ياخشى سۇيلەدى
ائىلە دىندى، اۇزونه-	بىزى والئە ائىلەدى
هر نه چالدى چالمادى	چالينمادى تاوار ساز
هر نئجه دىندىردىلر	تاپيلمادى او آواز

باشقاسىنى گتيرىن	بىردە يىغىب يۇللادى
بونو گۇزدن ايتىرىن!	اىستەمرم بونو من
گلىن بونو آپاراق	بىرى دئدى آ، دوستلار
اوتانماقدان قورتاراق	بونو وئرك اۋزونى
ساز بندە وئرمك اۋچون	آپاردىلار اوتانجاق
باشقاسىن آلماق اۋچون	چالانمادى باشچىمىز
اۋغرولارى گۇرندە	ساز بند دوشدو قۇرخويا
دۆشمەسىن ھىچ بىر بندە	دۆشدو باشى آغرىيا
چالانمادى باشچىمىز	باغىشلا دوستوم بىزى
قالانمادى باشچىمىز	چۇخ يالواردىق، صۆبحەجن
چالدى گۇرك نە چالدى!	كۆكلەيىب آلدى كۆكسە
قوچاقلاندى اوجالدى	اۋغرولارىن اۋزونىدە
بىر آيرىسىن وئردى او	اونو قۇيۇب يئرىنە
اۋزلىرىنە دوردو اۋ	چالا بىلمىز اينانين-
چالانمادى ايمانسىز	آپاردىلار يئنىدە
امر وئردى آمانسىز	بو آلتدن ھر نە وار
بلكە حىلە وار بوردا	يىغىن بورا گتيرىن
ھىچ نە قالماسىن اۋردا	گۈزلەيىن سىندىرمايىن

گلیب باغلی گۆردولر	گلدیکلری تۆکانی
هر نه وارین سۆیدولار	تالادیلار مکانی
سازا اوخشار هر نه وار	آپاردیلار چاپغینا
قانلی گۆرسه قان آغلار	دۆزه بیلمز هئچ آنا
صۆبجه کیمین هامیسین	چالدى بیرى قالمادی
هر نئيله دی او سایاق	اولمادی کی - اولمادی

صۆبجه کیمین یاتانمادی	ائيله والته اولموشدوکی
چالماسا دا او سازلاری	ساخلایردی گۆزو تکی
گۆیلونده چۆخ دۆلاندیردی	حتماً بوردا عمل واردی
چۆن عملسيز اولسا بو ایش	او چالان تک بو چالاردی
فیکیرلشدی هر نه قَدَر	هئچ بیر یانا یورانمادی
گرک بونو دیندیرم من	چاره سیزجه دورانمادی
اۆزون گرک تاپام اُونون	گۆروم بو ایش نئجه ایشدی؟
دیندیرنده یاخشی دینمیر	بو نه ایشدی نه دئییشدی؟
دوردو اوغرو اۆز یثریندن	بیر آنلایان اینسان کیمی
قاباقلایم ساز بندی من	باغری چارتلار گۆرن کیمی

بيليردى كى تۆكانىنى
 ساز عشقىنە او دۆشن تىك
 عشق اوجوندان دلى اۋلان
 دئدى: جانيم دايانما سن
 مۆخلىص گليب قارشىسيندا
 اۋز ايشينه پىشمان اۋلوب
 گۇردو سازبند گلير، آنجاق
 اونا ياخين گليب آچدى
 بيزيم ائوده نىچەسى وار
 گئىك اۋنلار اۋلسون سنین
 ساز بند دئدى من دۆزلدن-
 دۆنن آخشام گليب مندن
 هر نه دئسن سۆز سنیندير
 گلسن گئىك بيزيم ائوه
 منيم سيزده نه ايشيم وار ؟
 الينيزدن بير ايش گلمير
 حق سنیندى ولى گئىك
 بير نادانام اليمى توت
 يۇلداشلارى داغيدىلار
 بو دا عشقه دۆشوب آشكار
 حتا چۆلە دۆشن ده وار
 او سئومەلى دوستو آختار!
 او تۆكانين سيخ داياندى
 ايشتىباھين دۇغرو آندى
 اۋلاچاقدان يۇخ خبرى
 اۋز دردینى مۆختصرى
 سن دۆزلدن او آلتدن
 منى قورتار بو مۇحتىدن
 سازدان بيرى سيزده اۋلار
 زۇرلا آليپ اۋ قولدورلار
 باغیشلا سن گۇناھكارام
 گليشىنه مينتدارام
 هاميز اۋغرو، هاميز آيرى
 ترسەلىكدن زۇردان غيىرى
 سنە چۇخلو نيازيم وار
 مخمستەدن منى قورتار

- سیزین ایله آخی منیم
 منیم ایشیم معنویدی
 توت الیمدن چیخارت منی
 ائله درده دۆشموشم کی
 سیزین کیمی نادانلاردان
 سیزه الین وئرن کیمسه
 توت یولونو بوراخ گئدیم
 ترس فیکیردن، ترس، عملدن
 چۇخلار قاندى، سیز قانمادیز
 دۇغرو یولو اینانمادیز
 دوستوم منی آز چوبوقلا
 سنین تکی دوست دئیینه
 بو دۇنیادا ترسه لییی
 هئچ مجلسیده یئریم یۇخدور
 آجیقلى یام اۆز اۆزومدن
 قانیم بیر آز غئیر تله نیب
 کارین وارسا توت قۇلومدان
 کیشیلیکدن، ایگیدلیکدن
 ایشیمیزین وار تضادى
 سیزی ده کی بوغور مادی
 قۇیما باتام باتلاقلارا
 سندن اولار منه چارا
 چتین - چتین آدام اولار
 هر نه اولسا میندارلار
 ایشیم واردی، گۆجوم واردی
 بو گئن دۇنیا سیزه داردی
 سیزدن دئیین نادان وارمی؟
 سیزدن آخماقی اولارمی؟
 نادانام دا، قانمازام دا
 قانمازام دا، انمازام دا
 دای اۆزوم ده آنلامیشام
 ترسه واقتدا بانلامیشام
 آنلاماسام سۆزون باتماز
 غئیرتسیزین سۆزون توتماز
 ترسه لیکدن آواند ائیله
 میدان آچیب منه سؤیله

یوخسا قورو دانلاماغین	بیلیرم کی درده دَیمز
منه دۆزگون یؤل ارکان قوی	دۆزلوک، دۆزون دیلین آیمز
چک سیناقدا، سینا منی	چیخانماسام کس باشیمی
عمللریم ترسه چیخسا	سیلمه گیلن گۆز یاشیمی
آنلاماسام تاپشیر منی	قانمازلارین سئللرینه
قوی آپارسین سئلر، سولار	گئدر گلمز چؤللرینه
قبولوم وار چوخ غلطدی	گۆردویوم ایش، گئتدیگیم یؤل
لجنلیکدن چیخارت منی	دۆزهلنم ائیله قبول
ساز بند بیلدی آییلدیبدی	بو جاوانین و بجدانینی
بیلیردی کی قانسا قویار	دوست یولوندا اؤز جانینی
دئدی: اؤزوم گلنمرم	قانیدیغین تک عمل ائیله
نه لر گئچیر خیالیندان	دۆزون آچیب منه سؤیله
ایذین وئرسن سنله گلیب	گۆروم تۆکان نه وضعدهدی
خرجین، خاوین اؤزوم چکیب	دۆزلتدیریم اؤزوم دئدی
آلتده کی هر نه واردی	گتیره رم ال دیمه میش
صحیح سالیم گۆردویون تک	تحویل وئرم دۆزلسین ایش
آنچاق واردی ایکی شرطیم	بیرینجیسی گؤناهیمدیر
باغیشلایب گۆره سن کی	ساز کؤلگه سی پناهیمدیر

ایکینجیسی اۋزون تکیں	آدام اولماق ایسته ییرم
او آلتی دادلی، دوزلو	سن تک چالماق ایسته ییرم
دئییلر کی نمه- نَدَن	کامپوت اولار . ولی سندن-
آدام اولماق. چوخ چتیندی-	طلب ائتمه بونو مندن
اۋزون ترسه، سوزون ترسه	ایشین آیری ، سۋزون آیری
داماریندا قانین میندار	آتین غئیری، قانین غئیری
بیزله سیزین قانیمیزین	چوخلو- چوخلو فرقی واردی
دۋنیا بیزه آیدین گئنیش	ولی سیزه چوخلو داردی
بو ایشی کی سن سئورسن	بو ایش کی سن ایسته ییرسن
بو مئیدانا وارماق چتین	وارکی گۋروم اگر نرسن
بو ایش اینجه، بو ایش ظریف	اینجه لیلی سئویر بو ایش
تۋکدن نازیک تۋکدن ظریف	ظریف لیلی سئویر بو ایش
گوبوتلوغا قانلی کیمی	ترسه لیبین قانلی سیدی
شرافتلی اینسانلیقدان	غئیری لیبین قانلی سیدی
باخ بو ایشین پیسرینده	قۇچاقلیغا، یاتیب قات - قات
صداقتده ، شرافتده	عدالتده سئویر حیات
کیشیلییی، شجاعتی	اینسانلیغی، دۋز غئیرتی
سئویر دۋزو ، آیرینی یۋخ	دۋز شرفی، دۋز هیمتی

سۆمويۇدە ، دامارى دا	آستارى دا، اۆزۇدە دۆز
سئوير نئىنيم، سئوير بو ايش	قانى دا دۆز، آتى دە دۆز
ميلاددان دا نئچە مين ايل-	قاباقداندى بو ساز اينان
مجليسلردە، شنليكلردە	قوروب دۇوران، آچىب مئيدان
دەدە قۇرقۇد مجليسلردە	قۇيۇز دئە چالاي بونو
مينلر حئكىمت يارادار كن	دستانلار ساليب بونو
قۇچ كۇراۋغلو بير ال قيلنچ	بير ايندە بو ساز اۋلوب
پاشالارين مجليسيندە	ازل بونلا مئيدان قوروب
دلى، مجنون بونون ايلە	پاشالارين حيلە سينە
مجليسلرە چالا - چالا	يقيئلە ديب دۇنە - دۇنە
خبر وئريب باخ بونونلا	كۇر اۋغلويا، دلى لىرە
كۇراۋغلو دا باسيب باغرا	دلى لىرە فرمان وئره
مۆحاريبە گۆنو بابك	باخ بونونلا دىنجين آليپ
غلبەسى اۋلان گۆنلر	مجليسيندە عاشيق چالاي
شاھ خطائى بونون ايلە	مۆحاريبە باشلا يارميش
بونا ياخشى مئيدان وئريب	تۇرپاغيندا قاريش - قاريش
دۇوران قوروب، چالديرىدى	قاجاق نبى، قۇچاق نبى
ياريب دئيب هجر خانم:	دور زندان قاجاق نبى!

ستار خانین، باقر خانین	مجلسی نین دمی اولوب
زینب پاشا دسته سینه	قووت وئریب حمی اولوب
نادر شاهین تاج مجلسی	بو ساز ایله تکمیل لشیب
وقت اولوب کی قادا تاپیب	وقت اولوب کی حکیم لشیب
وقت اولوب کی سوسدورولوب	وقت اولوب کی اوخا دؤنوب
میضراب دیکجک قور قورپاریب	وقت اولوب کی قورو سؤنوب
توققاللار قالان دیقیجا	یاندیقجا دا غنیضه گلیب
کیچیلندیکجه دؤشمن بونو	بو اوجالیب، بو یوکسلیب
عدالتسیز ساعاتلاری	سئومه ییبدی، سئومیر، سئومز
ساتیلماغا، زورا، گؤجه	ایمه ییبدی، ایمیر، ایمز
یاتانلاری تاریخ بویو	اویادیبدی خزین سسله
قورخاقلاری ائندیریبدی	آل حقیقینی یوز هوسله
گؤجون بیلمز گؤجلولره	گؤجلولویون قاندریبدی
حیله، کلک قوران کسین	اوزون اوددا یاندیریبدی
قوچاقلیغا مثیدان آچیب	تپه لردن داغ یارادیب
خالق داداندا آجی زهر	خالقدان قاباق اوزو دادیب
سینه گریب سینه لره	قانمازلاری قانديرماغا
یئله دؤنوب، سئله دؤنوب	سرحدلری سیندیرماغا

دردلی چاقدا، غملى چاقدا	غئيضة گليب آشيپ داشيب
غم تۆزونو سيليب ائلدن	سئوينجلرله قوجاقلاشيب
ليلي، مجنون، فرهاد، شيرين	غم تاپاندا دم گتيريب
اصلى - كرم، غريب - صنم	درد تاپاندا دم گتيريب
نوروز - قنداب، طاهير - زؤهره	بير - بيريني بونلا تاپيب
زرنىگارلا عاشيق والئسه	ايلکين عشقى بونلا ياپيب
عاشيق عباس، عاشيق عالى	ساز سينهده عشقه واريب
آدلارينى چکمهديييم	چؤخلار بونلا يار آختاريب
کيمي دئييم؟ کيمدن دئييم؟	نچه سينى آچيم سنه؟
يؤزدن دئييم؟ ميندن دئييم؟	مليونلاردان دؤنه - دؤنه
قوربانى دن شمشيرلى دن	علسگردن سؤز آپارييم؟
خسته قاسم، حسين جاوان	باخ بونلاردان مينلر وارييم
هانسى سيندان آچيم سنه؟	امراه ايله ساراجلى دان
اکبر ايله کامانداردان	عيمران کيمي کؤراؤغلودان
عدالتدن، قولويوفدان	يا خانلاردان مثال ووروم؟
حسين نقاش بارماغيندان	يا چنگيزدن مثال ووروم؟
يا عيمرانين چالديغيندان	يا احمددن آچيم دئييم؟
باقيرى دن، يا فروخدان	

.....
.....
اۋلسا بونون ايکيسى وار
مۆخمّسله اونو باغلار

دملى گۆنو دملنديرير
ايسته مزي غملنديرير

گل بو مئيدان، بودا شئيطان
سولانيبدى، باشلا مئيدان

بو مئيدانا واريد اۋلدو
بهره دۋلدو، بارا دۋلدو

دۋغرو سازچى، دۋغرو ائلدار
ائل ايچينده هئى پاريلدار

.....
.....
هر كيليدىن بير آچارى
ديوانيله مجليس آجيب

غملى گۆنه غملى سسى
ايستکلىنى سئوينديريپ

باجاريغا باش قورباندى
بو مقامدا اۋلا بيلسن

اۋغرو بگى صداقتله
سازبند ديين بير اينسان تک

دۋغرو، دۋزگون سازچى اۋلدو
دۋز گۋرسه دن، گوزگو کيمى

آچىقلامالى سۆزلەر:

آلاچىق: كۆمە، كۆمەننن ياخشىسى، ائلات چادىرى.
پىرلەر: كيوان ماحالىنن كندلرىندىن بىرىننن آدى.
آيمىز: ھىچ كسى حىسابا سالمايان. ھەر بىر ايشە ھەر بىر سۆزە باش قوشمايان.

پاليد: آغاچ آدى.

آدا: جزيره.

توراج: قوش آدى دىر.

نارلى: ۱- اۋدلو- آلۋولو. ۲- نارى اۋلان يئر، نار باغى، نارى بۇل اۋلان يئر.
قالا: قلعه.

لالان: گرمادوز ماحالىنن كندلرىندىن بىرىننن آدى.

چۇسگو: آلاچىقدا اۋلان آغاجدان حاضيرانمىش مىخ، آلاچىغىن باشىن بىر يىرە تۇپلايىپ ساخلايان وسىلەكى، ائوين دۆز اۋرتاسىندا يىرە چالينار.

قۇتور: دۇرد آياقلى حىيوانلاردا بىر نۇوع درى خستەلىيى دىر.

سئلىنتى: سئلىن گتىردىيى چۇر- چۇپ، اۋدون، ياناچاق.

شجر: آغاچ (بو سۆز عربجه دىر).

جبارى: قۇرخمازلىقلا، جسارتله.

پئىلەمك: پئىللەمك، بيجمك، قىرماق، كسمك.

عاشىقچا: عاشىقلىق بىلمەن بىر آدام كى الينە قۇپوز گۇتورور عاشىقلىق ائللەيىر.

داغارچىق: دريدن قايرىلمىش چۇبان بوقچاسى، چۇبان چۇرك قابىسى.

تېپە قىزمە: كارىخدىرما، ال - آياغىنى ايتىردىرمە.

قانى بوزلو: قانى سۇيوق، قاينايىپ قۇووشمايان.

شىرنكىمك: آرتىق مارقا گۇسترمك.

نيرخىن سۈرۈشمامىش: ايجازە آلمامىش، ايشىن سۈنونا فيكر ائتمە -

مىش.

كسە يۇل: كسمە يۇل، (فاسجاسى راھ ميان بىر).

سارماشىق: بىر نۇوع آغاچ و باشقا بىتگى لىرە سارىنماقلا بۇى آتان

شئىپورى گۇللو بىتگى دىر.

گۈزە: چشمە، سو چىخان يىر.

يازداق: ياز يوردو، ائلىن كىندىن ياخىنلىغىندا اولان مۇوقتى دۈشرگەسى،

يايلاغا كۈچندە كۈچون قالان كىم - كىرىنى حاضىرلايىنجا يۇل اۋستو دۈشرگە.

پىرسىنگ: پارەسىنگ، تىزىنىن باشىنى دۈزلىتمك اۋچون اۋنون يۇنگۇل

تايىنا سالىنان كىچىك داش.

نۇمر: تۇيدا تۇى صاحىبىنە يىغىلان پۇل.

جىب پۇلو: تۇيدا تۇى صاحىبىنە وئىرمك اۋچون تۇى آغساققالىنا وئىرىلن

پۇل ايلە ياناشى عاشىغىن جىبىنە سالىنان پۇل.

شاققى قوروماق: گۈزلەنلىمز و ناراحات ائىدىجى بىر خىر و حادىشە ايلە

ناراحاتلىقدان بىر سۇز دئىە بىلىمەك.

شار بوراخماق: شايە سالىماق، جاو سالىماق.

پاتاوا: پاتابە، آياغا دۇلاشان، دۇلاق (بو سۇز عربجە دىر).

AYDIN AYGÜN

Asiq ədəbiyyatında olan
seir qaliblərindən

Yazan: Sel oğlu

۹۷۸-۹۶۴-۱۴۹-۱۴-۲:۴۱۵

TEHRAN 2007